

LONDON, 30. SEPTEMBRA 1973.

LETO XXVI. ŠTEV. 411.

MIR IN NASILJE

Na naslednjih straneh objavljamo dolgo pismo ruskega pisatelja Aleksandra Solženicina norveškemu časopisu. Ni izključeno, da mnogim od nas, ki smo v času hudega terorja izbrali svobodo, samo pismo pove malo novega. Kar daje pismu izreden pomen, je seveda ime njegovega avtorja in dejstvo, da živi v Rusiji in se je za ceno svoje prostosti drznil poslati pismo v tujino in pred vsem svetom - kot njegov prijatelj Saharov na zasebni tiskovni konferenci - obtožiti sovjetske oblastnike prevare in nasilnosti. Teza, ki jo je Solženicin postavil, da namreč ni prav smatrati samo vročo vojno kot rušilca miru, ampak da je že vsaka vrsta nasilja tisto, kar pelje v vojno in ogroža mir, je vsaj toliko vredna kot teza, da je treba biti proti komunistom vedno na mrtvi straži in da so komunisti pripravljeni popustiti le, kadar pritisik proti njim nikdar ne popusti.

ODPRTO PISMO

Da je Solženicin v pismu mislil na Tita in ga postavil v pravo luč, ni dvoma. Konkretnije in v jugoslovanškem okviru ga je zapadni javnosti prikazal tudi naš sodelavec Ljubo Sirc, ko se je z odprtim pismom obrnil na Nobelov odbor norveškega parlamenta v Oslu.* V njem zavrača danski predlog, naj se letošnja mirovna Nobelova nagrada podeli Titu, češ da gre vendar v bistvu za človeka nasilja. Dr. Sirc je umestno na začetku pisma postavil tezo, ki je doslej še nismo drugod zasledili, da namreč Tito ni nikdar zanikal, da je marksist-leninist in revolucionar. "Ta njegov idejni stav pomeni, da je mož prepričan, da razume bodoči razvoj zgodovine, kar ga zategadelj opravičuje, da vsili svoje poglede drugim z uporabo nasilja in terorja. Prezident Tito smatra toleranco - dejanski temelj miru - kot slabost, vredno prezira od strani takega človeka kot je on sam." Tito in njegovi komunisti, nadaljuje dr. Sirc, so pripravljene terorizirati vsakogar, dokler se jim ne podredi, samo da si zavarujejo svojo absolutno vlado. Nobenega dvoma ni, da je moral biti Tito tisti, ki je odobril in odredil masovne umore, ki so bili tako množični, da je izključeno, da so bili izvršeni brez njegove vednosti.

To trditev postavlja dr. Sirc s tako silo in iz nje izvaja logične zaključke, da je vredna posebne omembe, ker se je prvih nekaj let trdilo, predvsem v ameriških vsaj poluradnih če ne tudi uradnih krogih, da Tito za masovne umore ni vedel in jih je divji takoj ustavil, ko je bil soočen z dogajanjem. Če dr. Sirc trditev drži, potem je bil on tisti, ki je vlekel Amerikance za nos. Ali je mogoče, da bi namreč dr. Sirc postavil to svojo trditev, ki se sicer nam zdi povsem logična, pred tujo javnostjo, če ne bi imel še kakega posebnega razloga za to? Morda bomo še kaj čuli o tej zvezi.

Ob zaključku tega svojega odprtega pisma, ki je ve-

* 'Nobel Peace Prize for President Tito?' v založbi Slovenske Pravde, lahko dobite tudi preko našega uredništva za ceno 10p, kar tudi vključuje poštino.

zано na gornji stav, smatra dr. Sirc, da bi bil paradoks podeliti mirovno nagrado Titu, saj je mož vendar vedno preziral toleranco in zmernost in predsedoval v preteklosti nad mnogimi umori in preganjam. "Podeliti mirovno nagrado tako nasilnemu in netolerantnemu možu kot je Tito, bi bila neizmerna podpora vsem tistim, ki se danes poslužujejo nasilja za takozvane politične cilje, saj bi bil v Titovem primeru revolucionarni teror dvignjen na piedestal borbe za mir", zaključuje dr. Sirc svoje odprto pismo.

'TRIUMF' in 'POLOM'

Prve dni v septembru so se v Dragi pri Trstu vršili osmi študijski dnevi, o katerih mislimo poročati, ko nam bo prostor dopuščal. Neposredno pred dnevi je izšlo lično knjižno poročilo o sedmih dnevih, ki so bili tudi predmet našega uvodnika lani septembra. Na ta uvodnik in na kritiko teh študijskih dni se v knjigi nanaša tudi zaključna beseda predsednika tržaškega Društva slovenskih izobražencev prof. Jožeta Peterlina. On trdi, da je Draga 1972 uspela in zavrača tudi naš list, ki da je 'triumfalno' pisal o 'polomu Drage'. Gospoda profesorja moramo žal popraviti, da tako nismo nikdar pisali, ker je takšna sodba - pa naj bo negativna ali pozitivna - vendar vedno vezana na neko daljšo dobo in ne na 3 ali 4 dni ali tedne. Pač pa smo v našem lanskoletnem uvodniku (KT 399) postavili nekaj ugotovitev, katerih se g. Peterlin niti dotaknil ni v svojem pisanju. Torej je točno, kar smo zapisali, da "so težave vedno z Ljubljano in zaradi Ljubljane, ker je jasno, da bodo iz Slovenije prišli predavatelji samo, če bo ljubljanski režim zadovoljen z izbiro nedomovinskih predavateljev in njihovo tematiko. Ljubljanske predavatelje namreč določa zadevni organ v Socialistični zvezi, s katero občuje tudi vodstvo Društva slovenskih izobražencev v Trstu." Naše stališče je bilo in ostane, če govorimo zdaj konkretno, da nam Ljubljana ne sme diktirati, zamejcem ali zdomcem, ali v Dragi lahko predavata zdomski Sirc ali Zebot, medtem ko naj bi zamejci in zdomci s hvaležnim srcem sprejeli in poslušali kakršnokoli partijsko korifejo ali pa koristno budalo, ki bi nam hotela solit pamet.

KLIC TRIGLAVA je gotovo poslednji zdomski list, ki bi bil proti dialogu v Dragi, toda dialog mora biti dvostranska zadeva. Če so to končno spoznali Dragini prireditelji in letos povabili na predavanja mimo Socialistične zveze nekatere posameznike iz Slovenije, je gotovo hvalevredno in kaže, da smo lani zadeli žebelj na glavo.

Društvo slovenskih izobražencev v Trstu je preko svojega predsednika v knjižnem poročilu poudarilo, da je kulturno in ne politično, zato da se v splošnem izogiba političnim razpravam tako v društvu, še bolj pa na študijskih dneh. "V kolikor pa zadevamo nanje, poskušamo ohranjati te razprave v medsebojni strpnosti in na akademski višini. Kadar je kdo obravnaval v Dragi družbena vprašanja, ki seveda ne morejo mimo političnih dotikov, je bil to vedno strokovnjak... se pravi, da so bila ta predavanja po značju objektivne informacije." S tem se seveda poslanstvo Drage zoži, enak njen vpliv. Naš zaključek bi bil glede Drage 1972: "Včeraj Boris Sancin in nikdar več..."

UREDNIŠTVO

Drugačni glasovi iz Rusije

Končani so časi, ko so iz Moskve prihajali samo ne - skončni izbruhi komunistične propagande. Najprej se je pokazalo, da so svobodnjaški ljudje v Rusiji sami odgovorili na uradno sivilo s tem, da so bolj ali manj spontano začeli prepisovati in dajati iz roke v roko književne in časnikarske izdelke, ki uradno nikoli ne bi mogli zagledati luč sveta. Želja po nečem drugačnem, po nečem svežem, je morala biti zelo močna, ko so si tolikeri upali zoperstaviti policijskemu apartu in širiti neodvisne spise. "Samizdat" je moral biti množičen, da je cvetel, kot je bilo mogoče opaziti celo na Zahodu, dokler ga ni policija vendarle zatrla.

Toda neodvisnih glasov s tem še ni bilo konec. Junaški posamezniki si še naprej upajo kljubovati totalitarni oblasti. Kako dobro jih razume človek, ki je kdaj sam živel v podobnem vzdušju. Poplava politično-plehkih knjig in časopisov namreč ne uspava, temveč izziva v odpor. Človeku je moralno slabo in se more občutka, da bo bljubal, znebiti le, če se postavi uničevalcem človeške misli po robu. Vse bi še bilo, če ne bi svojih plehkosti proglašali za znanost, in še edino pravilno povrhu. Vsakomur, ki sledi človeškemu napredku zadnjih nekaj sto let, je jasno, da edino pravilne znanosti sploh ni, temveč da znanost vedno išče in se spreminja, kakor zahtevajo dejstva, ki se z njimi srečuje. Marksizem-leninizem, s katerim v Sovjet ki zvezi in še marsikje drugje opravičujejo zatiranje vsakega svobodnega raziskovanja, nasprotuje dejstvu že v toliki meri, da spada le še v zgodovino.

Iz teh razlogov ni presenetljivo, da je povzdignil glas prav vodilni ruski znanstvenik, ki se mora zavedati, kakšno komedijo z znanostjo igrata sovjetska partija in sovjetska vlada, Saharov je kot znanstvenik prišel do spoznanja, da znanost v Sovjetski zvezi ne more napredovati, če znanstveniki nimajo možnosti, da bi svobodno izmenjavali misli med seboj in s svojimi kolegi v tujini. Kritika je za znanstveni napredek bistvena. Ni težko razumeti, da prav isto velja tudi za gospodarstvo in druga področja človeškega življenja. Brez izmenjave misli in njihove kritične ocene človek ne pride daleč.

Zasebna tiskovna konferenca

To je seveda najhujši krivi prst, ki ga kdo lahko pokaže primitivnim komunistom. Eden med najinteligentnejšimi ljudmi na svetu, atomski fizik Andrej Saharov, je kmalu potem, ko je izrazil javno svoje znanstveno stališče, začel dobivati "opomine". Klical ga je k sebi namestnik glavnega tožilca Sovjetske zveze Maljarov, in mu začel prikriti groziti. Toda akademik Saharov ni samo inteligenčen, temveč ima tudi korajžo.

Storil je nekaj, kar se v Sovjetski zvezi doslej še ni zgodilo. Sklical je v svoje stanovanje zasebno tiskovno konferenco z zastopniki zahodnega tiska. Povedal jim je predvsem o zaslišanju pri Maljarovu in jim izro-

čil zapisek, kaj natančno je bilo tam rečeno. Saharov je dejal, da je na zapisku vse in da ni bilo rečenega ničesar drugega, in pristavil: "Najbrž so si mislili, da bom jaz stvari že razumel." To je popolnoma v slogu: pri komunistih nikoli ni jasno, kaj od ljudi pravzaprav hočejo. Po eni strani obljublajo vse mogoče svoboščine, po drugi ljudem prikriti groze, če hočejo svoboščine uporabiti, in nato pravijo, da so se svoboščinam prostovoljno odpovedali. In podobno. Samo sedaj so te metode že preveč dobro znane in jih je Saharov le še podčrtal, češ da se ne ustavijo niti pred najuglednejšimi ljudmi na svetu.

Zatem je Saharov naredil nekaj še bolj junaškega. Povedal je zahodnim novinarjem, da je zbližanje Zahoda s Sovjetsko zvezo nevarno, kolikor obojem ni mogoče doseči demokratizacije Sovjetske zveze. To je bilo junaško dejanje, ker sovjetska partija stavi vse na to, da bi dobila zahodno pomoč takogospodarsko kot tehniško, brez katere ne more nikamor naprej prav iz razlogov, ki jih navaja Saharov, ne da bi ji bilo treba popustiti svojemu prebivalstvu. Zato Saharov lahko pričakuje, da se mu bodo sovjetski mogotci maščevali, če bodo le mogli. Poudaril je, da bi zbližanje brez demokratizacije dalo v roke novo moč sovjetski birokraciji, ki ji ni mogoče zaupati. Povrhu je izrecno pohvalil senatorja Jacksona, ki je predložil senatu Združenih držav, naj ne prizna Sovjetski zvezi klavzulo r največje ugodnosti, ki pomeni, da bi bila Sovjetska zveza v ameriški zunanji trgovini izenačena z drugimi državami, kolikor sovjetska vlada ne dovoli prostega izseljevanja. Sena- nat je Jacksonov predlog že sprejel.

Verjetno Saharova lahko reši sedaj pred maščevanjem samo, če se pozornost svetovne javnosti ne odvrne od njega. Njegov nastop znova potrjuje, kar zahodnjakom pripovedujejo vsi, ki komunistične režime poznajo, toda jim zahodnjaki zelo težko verjamejo, namreč da komunistične vlade popustijo samo, če so pod stalnim pritiskom. Kolikor kdo poskuša z njimi zlepa, bo doživel samo laž in prevaro.

KGB je odgovorila na izjave Saharova s tem, da je vrsto znanih sovjetskih akademikov pripravila do tega, da so začeli pisati proteste proti njegovemu stališču. Toda pisatelja Maksimov in Galič ter matematik Šafarevič so nasprotno dostavili zahodnim dopisnikom v Moskvi apel na vse, ki so za to upravičeni, naj predlagajo Andreja Saharova za Nobelovo mirovno nagrado. Pozivu se je odzval britanski poslanec Philip Goodhart, ki je poslal v Oslo ustrezní predlog.

Medtem je posegel vmes Aleksander Solženicyn, ki je seveda sam dobil Nobelovo literarno nagrado. Poslal je norveškemu časopisu AFTENPOSTEN dolg članek, čigar glavna misel je, da nasprotje miru ni samo vojna temveč vsako nasilje. Ta spis je tako pomemben, da ga (v prevodu svojega sodelavca D.K.) KLIC TRIGLAVA objavlja v celoti. Kot znano je Solženicyn dolga leta preživel v kazenskem taborišču v Sibiriji. V času Nikite Hruščova je bil izpuščen in je objavil roman z naslovom "En dan v življenju

Ivana Denisoviča", v katerem je opisal trpljenje v sibirskih taboriščih.

MIR IN NASILJE

I.

"Sedanje generacije sta pretresli dve veliki svetovni vojni, zagrešile pa so tudi čustveno napako in spremembo v svojem mišljenju: vojno so pričele smatrati izključno za nevarnost mirnemu, pravičnemu in udobnemu življenju človeka, s čemer je bilo formulirano tudi osnovno nasprotstvo — vojna : mir.

"Sklicani so bili široko oglaševani kongresi, izvoljeni so bili Svetovni sveti za mir in pojavil se je naslov 'partizan miru', ki je vzdet javnim predstavnikom za njihova prizadevanja (včasih resnična, včasih demagoška), da se prepreči nova vojna, čeprav so mnogi imeli pri tem v mislih povsem določeno zvrst vojne, dočim so bili naklonjeni drugi kategoriji vojevanja.

"Toda naslov 'partizan miru' je zvenel mnogo boljše, kot pa dejanja, za katera je bil podeljen. 'Gibanje proti vojni' namreč še daleč ni 'gibanje za mir'.

"Nasprotstvo med pojmi 'mir in vojna' vsebuje logično napako, ker je celotna teza 'mir' v nasprotstvu s samo enim delom antiteze 'vojna'. Vojna je res masiven, zgoščen in ži v pojav, toda še daleč ni edini izraz nenehnega vseobsegajočega svetovnega nasilja. Edino logično uravnovešeno in moralno resnično je zato nasprotstvo med mirom in nasiljem.

"Človekove eksistence namreč ne spodkopujejo in uničujejo samo viharni vojni izbruhi, temveč tudi stalni neobzdrani procesi nasilja, včasih pravitako viharni, drugič pa počasni in prikriti.

"Res je, kot pogosto pravimo, da je mir nedeljiv in da njegovo najmanjše kršenje (ni potrebno, da se to zgodi z orožjem), moti celoten mir. Toda pravtako je res, da je tudi nasilje nedeljivo. Ugrabitev enega samega talca ali letala, je prav tako nevarna za svetovni mir kot je strel na državni meji ali bomba, odvržena na ozemlje neke druge države.

"Kot pri dvomljivi klasifikaciji vojn v 'pravične' in 'nepravične', stojimo tudi tukaj pred osnovnim izzi- vom resnici: nekatere skupine nasilnikov namreč trdijo, da specifična oblika nasilja, ki ga oni izvajajo, ne predstavlja nevarnosti za svetovni mir in da ga celo utruje.

"Vzemimo kot primer terorizem zadnjih let. Človek, ki je napet in v stalni pripravljenosti na vojno, je pokazal, da je nepripravljen in šibak pred drugimi oblikami nasilja, in terorizem drobnih posameznikov ga je pahnil v popolno zmedo. In kar je najbolj žalostno: največja človekova svetovna organizacija ni bila niti zmožna moralne obsodbe terorizma! Sebična večina v Organizaciji Združenih narodov je proti tej obsodbi postavila dvomljivo vprašanje, ali je res vsaka oblika terorizma škodljiva. Kakšna pa je v resnici definicija terorizma?

"Ti ljudje trdijo: Če smo napadeni mi, je to terorizem; če pa mi napademo, je to gverilsko osvobodil-

no gibanje'.

"Toda bodimo resni. Ti ljudje zanikajo, da je terorizem zahrbtni napad v nekem mirnem okolju, na miroljubne ljudi, ki jih napadejo vojaki s skritim orožjem in pogosto oblečeni v civilne obleke. Namesto tega zahtevajo ti ljudje, da preučimo cilje terorističnih skupin, njihova oporišča in ideologijo in potem morda priznamo, da so 'svetniški gverilci'. (Izraz 'mestni gverilci', ki ga uporabljajo v Južni Ameriki, je skoraj smešen.)

"Razumljivo je, da se teroristi lahko številčno okrepijo in raztegnejo področje svojega delovanja ter se na določeni točki prelevijo v gverilsko gibanje, bodisi da dobijo kontrolo nad lastnim teritorijem ali pa da vojno in revolucijo zanesejo na neko drugo ozemlje. Gverilsko gibanje samo pa se lahko spremeni v resno vojno, ki jo preko državnih meja vodijo vojaški štabi.

"Kljub vsej nedeljivosti nasilja, je tako prehanjanje mogoče in postavlja določene probleme, zlasti za tiste ljudi, ki se boje resnice in skušajo opravičiti nekatere oblike nasilja.

"Vsem tem, ki skušajo potegniti tenko črto ločnico, naj navedem naslednji primer iz zgodovine Sovjetske zveze. Masovno premikanje kmetov leta 1920-21 v Sibiriji, v okrožju Tambov in v Uzbekistanu, ki je zajelo deset tisoče ljudi in ozemlja v velikosti nekaterih evropskih držav, je bilo brez najmanjšega terminološkega pomisleka označeno za 'banditstvo' in ta oznaka se je tako globoko zakoreninila v zavesti potomcev teh upornikov (dosti jih ni preživelo), da danes govore o svojih očetih in starih očetih kot o 'banditih', brez najmanjšega sledu ironije.

"Po istem merilu lahko tudi katerakoli vlada, z nasilnimi in protizakonitimi odločitvami in sistematičnim nasiljem, povzroči nastanek spontanega, masovnega gverilskega gibanja, ki bo iskreno, se pravi, ne bo voden iz tujine.

"Prav taka oblika zakoreninjenega, nenehnega nasilja države, pa je v desetletjih oblasti privzela vse 'pravne oblike', utrdila vrsto nasilnih 'zakonov' in odela svoje 'sodnike' v plašč dostojnosti. In ta oblika nasilja predstavlja največjo nevarnost za mir, čeprav se tega le malokdo zaveda.

"To nasilje namreč ne predvideva nastavljanja razstreliva ali odmetavanja ročnih granat. V popolni tišini deluje in le redko ga zmotijo poslednji kriki tistih, ki jih duši. To nasilje je celo uspelo, da je zado- dobilo nek svetniški, blagohoten, miroljuben in skoraj 'neodločen' (zaspan) zunanji videz.

"Toda njegov resnični obseg in značaj lahko ocenimo po statističnih podatkih, ki jih je zbral profesor I. A. Kurganov in so bili objavljeni na zahodu, kjer jih je mogoče brez težav primerjati. Kurganov navaja 66,000,000 mrtvih, to je več kot so v dveh vojnah izgubile vse vojujoče se države skupaj.

"Ta številka bo brez dvoma koristila vsem, ki skušajo omalovaževati pomen 'mirnega', 'počasnega' nasilja v primeri z 'vročo vojno'.

"Napaka, ki jo je človek zagrešil v svojem razumevanju pojma 'mir', je povsem čustvena. To pa ni nič nenavadnega. Motimo se pogosto, ne zato, ker težko priznamo resnico (ta je dostikrat prav na površju), temveč ker je bodisi lažje ali pa prijetneje, če se predamo svojim občutkom, zlasy še, če izhajajo iz nas samih.

"Resnica je bila že davno prikazana, dokazana in razložena, pa vendar ni bila deležna ne pozornosti ne simpatij kot Orwellovo delo '1984', zaradi 'univerzalne zarote oboževanja'.

"Zverinski pokolji pri mestu Hue so bili zanesljivo dokazani in vendar so bili komaj zapaženi in kmalu odpuščeni, ker je bila simpatija družbe na drugi strani in to vzdušje ni smelo biti moteno.

"Res je bilo 'obžalovanja' vredno, da je ta informacija za nekaj časa dosegla svobodni tisk in povzročila vsaj malenkostno zadrego strastnih zagovornikov tistega 'drugega' družbenega reda.

"Kako bi pač mogel kdo verjeti, da tisti frfotajoči metuljček, Ramsey Clark ni imel niti pojma in ni mogel uganiti, da je bil ujetnik, ki mu je izročil kos papirja, potrebnega za Clarkove politične namene, tik pred tem mučen? Razumljivo je, da v Združenih državah tega Clarku ni nihče očital. Navsezadnje, to ni - Watergate. +

"Samo taka zveržena moralna miselnost je tudi lahko napotila voditelja britanske Laburistične stranke, da je obiskal neko tujo državo, (ne v Afriki, seveda, tega mu ne bi nikoli odpustili) ter njeni vladi podelil samovoljno odpuščanje, ne da bi sploh vprašal o tem domače prebivalstvo.

"In ko je leta 1968, ko je bil spomin na avgustove dogodke (invazije Češkoslovaške op. prev.) še živ, samo Norveška predlagala, naj bi udeležbo na olimpijadi v Mexico City ne dovolili vsem državam, je prišla večina olimpijskih predstavnikov v zadrego in začeli so nekaj momljati o 'najvišjih interesih športa'.

"In vendar, kako bi strnili svoje vrste, če bi bil protest usmerjen na drugo stran! Ali bi na primer Južna Afrika brez kazni in posledic lahko pridrževala in mučila nekega črnkega voditelja polna štiri leta, kot se je to zgodilo sovjetskemu generalu Grigorenku? Vihar svetovne jeze bi že zdavnaj odnesel streho tistega zopora!

"Leta 1966 ni neki britanski tednik, ki operira v širokem okviru popolne svobode, videl nič netaktnega v tem, da je proglasil za 'ambicioznega' načrt jugoslovanškega oporečnika Mihajla Mihajlova, ki je hotel izdajati prav tak tednik v Jugoslaviji. In neki zahodno nemški tednik je v vsem svojem veličastvu zapisal, da je Mihajlov načrt 'preuranjen in da bi škodoval liberalizaciji'. Ko je Mihajlov odšel v zapor, smo pa videli, kako se je po Jugoslaviji pričela širiti liberalizacija, ko je niso več ovirali 'preuranjeni in škodljivi načrti'.

"Ali pa vzemimo nedavne avstralske in novozeland-

+ Solženicin se tukaj moti: Clark, bivši ameriški pravosodni minister, ki je obiskal Hanoj, je bil deležen ostre kritike v Združenih državah. (Op. prevajalca.)

ske proteste proti francoskim jedrskim poskusom. Zakaj pa ni nihče protestiral proti mnogo bolj resnim kitajskim poskusom? Ali samo zato, ker bi bili previsoki stroški za vzdrževanje neke opazovalne ladje za nedoločen čas na primernem kraju? Tudi na to lahko odgovorim: poleg zmaličenega pogleda na svet je šlo za enostavno strahopetstvo, ker bi se nihče ne vrnil z ekspedicije v kitajsko puščavo ali plovbe proti kitajski obali - in so se tega tudi zavedali.

"In v tem je tudi hinavščina mnogih zahodnih protestov. Povsem v redu je protestirati, če ni nobene nevarnosti za življenje, če je verjetno, da se bo nasprotnik uklonil in če ni nevarnosti, da te bo obsodila levica. (V resnici je najbolje organizirati skupen protest z levico.)

"Prav isto velja tudi za različne oblike 'nevtralnosti' in 'neuvrščenosti', ki so se tako močno razširile. Ta 'nevtralnost' in 'neuvrščenost' zahteva, da vselej klečeplaziš in se klanjaš pred eno stranjo, drugo pa biješ (in to navadno tisto, ki te hrani!)

"Pred nastopom sedanjega, hitrega in spremenljivega dvajsetega stoletja, smo tako dvojno moralo človeka, družbenega gibanja ali neke vladne agencije, imenovali hinavstvo. Kako pa jo imenujemo danes?

"Ali je morda ta hinavska zverženost Zahoda vidna samo iz določene razdalje in ne iz neposredne bližine?

"Podobno zgoščeno hinavstvo izhaja tudi iz današnjega političnega življenja Združenih držav, iz neresnične vizije senatnih voditeljev in iz razdvajajoče zadeve Watergate. Kako je vendar mogoče, brez kakršnegakoli zagovarjanja Nixona in Republikanske stranke, da se človek ne bi čutil nad hinavsko, hrupno jezo, ki jo kažejo Demokrati?

"Kaj pa so pričakovali od demokracije, ki nima vgrajene neke etične osnove, demokracije, ki predstavlja samo spopad interesov in nič več in to spopad, ki ga omejuje samo Ustava, brez neke vseobsegajoče etične zgradbe?

"Ali ni bila ta demokracija polna obojestranskih prevar in primerov nepravilnega ravnanja tudi na prejšnjih volilnih kampanjah, razen morda, da niso bile na tako visoki ravni elektronske tehnologije in da so, na srečo, ostale neodkrita?

"Ker sem bil osebno vsa ta leta zavzet s preučevanjem ruskega življenja pred revolucijo, sem odkril na videz nemogoče podobnosti med rusko monarhijo v njenih zadnjih letih in, na primer, med Združenimi državami, ki - tako si upam napovedovati - prav tako žive zadnja leta pred velikim polomom.

"Ta podobnost pa ne leži samo v materialni in ekonomski sferi, ali v družbeni strukturi. Leži namreč tudi v psihološkem pomanjkanju zmernosti in v čustveni brezobzirnosti, ki jo kažejo politiki. Hrup, ki so ga ameriški Demokrati dvignili v zadevi Watergate, se zato zdi skoraj kot parodija na burne in ostre napade ruskih Ustavnih Demokratov na Goremykina in Stuermerja. ++

V tem je tudi ena od skrivnosti sedanje nenavadne

++ Ta dva sta vodila zadnji dve carski vladi in so ju zato Ustavni Demokrati hoteli odstraniti, češ da bodo s tem rešili monarhijo. (Op. prevajalca.)

zgodovine. Kako je mogla biti Rusija 19. stoletja, industrijsko nerazvita, dremava v svoji lagodni eksistenci, pograna naprej s tako dinamiko, da lahko danes nek ruski znanstvenik gleda na razvoj javnih zadev na Zahodu kot na nekaj, kar se je že zgodilo daleč v (ruski) preteklosti? Smešno in žalostno obenem je zato gledati, kako družbeni tokovi, javni predstavniki in mladi ljudje na Zahodu, petdeset ali sedemdeset let za nami, "oživljajo" naše ideje, napake in dejanja.⁺

"Zato se mnogi zdaj že zavedajo, da to, kar se danes dogaja v Sovjetski zvezi, ni samo nekaj, kar se pač dogaja nekje na svetu, ampak napoved človekove prihodnosti, ki zasluži vso pozornost zahodnih opazovalcev.

"Zahod seveda nima nobenih težav z dojemanjem stvari, tega si samo ne želi, ker čustveno postavlja prijetno pred neprijetnim. V takem razpoloženju pa prevladuje duh Muenchena, duh lagodnosti in popuščanja in strahopetne samo-prevare cvetoče družbe in ljudi, ki so izgubili voljo do življenja z zatajevanju in žrtvami.

"Ta način življenja pa ni nikdar služil miru in pravici, in tisti, ki so mu sledili, so bili vselej strti in zlorabljeni; kljub temu so človeška čustva močnejša od vseh nespornih lekcij in znova in znova si šibki svet slika sentimentalne podobe o tem, kako bo nasilje privzelo neko milejšo naravo in bo slednjič opustilo svojo premoč, tako da bo vsakdo spet lahko živel v brezskrbnem lagodju.

"Toda ugrabljanja letal in druge oblike terorizma so se pomnožile prav zato, ker je vsakdo pripravljen na kapitulacijo pred njimi. Ne smemo pa pozabiti, da bo terorizem za vselej uničen, kakor hitro bo naletel na neko odločnost.

"Zaradi velikega obsega in zapletenosti vsega, kar predstavlja mir, pa se boj za mir na svetu danes ne vodi zgolj na diplomatskih konferencah ali na kongresih, kjer poklicni govorniki govorijo tisočem ali milijonom dobronamernih poslušalcev.

"Najstrašnejše oblike nasilja se razvijajo brez atomskih raket, vojnih ladij in letal, obenem pa tako 'mirno', da se skoraj zdijo kot 'tradicionalni narodni običaji'.

"Sožitje na tej tesno povezani zemlji mora zato pomeniti ne le sožitje brez vojne, to namreč ni dovolj, temveč tudi kot sožitje brez nasilja, se pravi, sožitje, v katerem nam nihče ne bo govoril kako moramo živeti, kaj moramo govoriti, kaj misliti, kaj smemo vedeti in česa ne smemo vedeti...

"Ne vem kako je v Evropi, toda v moji domovini so železniški nasipi okrašeni z napisi iz kamenja: 'Mir na svetu.' Ta propaganda bi bila zelo koristna, če bi pomenila ne le, naj ne bo več vojne, ampak tudi, da mora prenehati vsako notranje nasilje.

"Če pa hočemo doseči resničen mir, ne le kratek premor med vojnama, mir, ki bo mir v bistvu in na zdravih temeljih, se bomo morali prav tako odločno boriti tudi proti tihim, prikritim oblikam nasilja, kakor se borimo proti njegovim glasnim oblikam. Naš cilj mora bi-

⁺ Je morda avtor mislil pri tem na Tolstoja kot nekakega duhovnega očeta današnjih 'hipijev'? Op. prev.

ti ne le, da prisilimo k molku rakete in topove, ampak tudi, da zaježimo nasilje države do takšne stopnje, da člani družbe ne bodo več potrebovali zaščite. Iz človekove zavesti moramo za vselej izbrisati idejo, da ima kdorkoli pravico do nasilja nad resnico, zakonom in splošnim pristankom.

"Potem bo živel v miru ne le tisti, ki se zanaša na velikodušnost nasilnikov temveč tudi vsak, ki se neomahljivo, vztrajno in neutrudno bori za pravice tlačениh, zavojevanih in preganjanih.

"Kolikor morem soditi iz daljave, živijo taki borci za mir tudi na Zahodu. Da jih očitno tudi nekdo posluša, nam omogoča, da naša upanja povsem ne zatonejo.

"Nisem upravičen sestaviti seznama teh ljudi. Morem pa navesti samo enega, Reneja Cassina, Nobelovega laureata, ki združuje globoko razumevanje problema, z moralno neoporečnostjo in duhovno močjo.

"V Sovjetski zvezi pa nam povsem razumljivo pride na misel ime Andreja Dimitrijeviča Saharova.

III.

"Splošna napaka, s katero je bil pojem 'mir' definiran kot odsotnost vojne in ne kot odsotnost nasilja, pa je povsem razumljivo pripeljala tudi do napačnega ocenjevanja zaslug javnih predstavnikov v boju za mir.

"Najbolj slavljani so tisti 'borci za mir', ki nabirajo lavorike na letališčih in v parlamentih in navadno lahko odstranijo nevarnost mrzle ali vroče vojne. Mrzlo vojno, ali 'vojno besed', Zahod vselej izgubi, ker so njegove izjave podvržene kritični analizi. Imenujejo jo tudi 'živčno vojno' ali 'tekmo v vztrajnosti', ki jo Zahod pravtako vselej izgubi. Taki borci za mir so vselej pripravljeni na vse mogoče koncesije, samo da ustavijo polemiko v tisku in ustvarijo premor za trgovino in druge namišljene ugodnosti.

"Na drugi strani pa so ljudje, ki se vztrajno upirajo vsem oblikam nasilja, ki ograža globalni mir in pri tem tvegajo, da jih prištejejo med vojne hujskače, včasih pa so celo namerno oklevetani s tem. Ta sprememba v našem razumevanju tega, kar je v resnici nasprotno miru, bo prizadela tudi dejavnost Nobelovega mirovnega odbora. Po eni strani njegove razsodbe ali odločitve izražajo razpoloženje svetovne skupnosti, po drugi strani pa je prav tako razumljivo, da one same oblikujejo to razpoloženje in določajo kriterije.

"Zato ima Nobelov mirovni odbor izredno odgovornost pri izbiri laureatov. Celo če se odbor odloči, da nikomur ne podeli nagrade, je to značilno v tem smislu, da postanejo uspehi in dosežki prejšnjih laureatov tako visoki, da jim ni več primere.

"Obstaja pa tudi nevarnost napačnega ocenjevanja. Vzemimo primer iz preteklosti. Recimo, da bi bila leta 1939 Nobelova nagrada podeljena Nevillu Chamberlainu. (Podelitev nagrad je preprečila svetovna vojna.)

"Veliko začudenje in močno različna mnenja bi danes povzročila tudi podelitev nagrade nekemu javnemu predstavniku, ki je morda delno prispeval k olajšanju mednarodne napetosti s svojo teorijo

'neuvrščenosti', doma pa je poznan kot zatiralec svobode in narodnostnih gibanj.⁺

"Če je namen Nobelove nagrade okronati dolgotrajna prizadevanja določenih oseb in utrditi njihovo avtoriteto v bodočem delu, potem pravilna ali nepravilna izbira prav tako zvišuje ali niža avtoriteto samega Nobelovega odbora.

"Ker bi se rad poslužil pravice, da kot Nobelov laureat imenujem kandidate za to nagrado in ker ne morem stopiti v stik s tem odborom drugače kot s pomočjo tega pisma, prosim, da se te vrste smatrajo za uradno nominacijo Andreja D. Saharova za Nobelovo nagrado za mir 1973. *

"V svojem nedavnem intervjuju za Associated Press in Le Monde sem navedel osnovo za svoj predlog, ko sem poudaril Saharova vztrajna in neutrudljiva prizadevanja za ceno velikih osebnih žrtev in celo osebne nevarnosti, da nasprotuje nasilju države nad poedinci in nad skupinami.

"To dejavnost, ki sem jo opisal v tem pismu, je treba smatrati za najvišji doprinos univerzalnemu miru, in to ne kot nek navidezen, namišljen doprinos, temveč kot najosnovnejši doprinos, s katerim je en sam posameznik junaško zadržal mogočno nasilje in s tem okrepil univerzalni mir.

"Naj Nobelov odbor tudi odstrani vse dvome o Saharovi preteklosti in njegovih preveč zaznavnih uspehih na polju oboroževanja. V resnici ni nobenega paradoksa: šele v zavesti preteklih napak, v očiščenju in pokori, najdemo najgloblji pomen človekovega bivanja na zemlji."

Pomen Solženicinovega pisma za nas

Z našega stališča je seveda izrednega pomena, da Solženicin izrecno omenja Mihajla Mihajlova in zatiranje v Jugoslaviji. Več kot to: potem ko razpravlja o Chamberlainovi "miroljubnosti", psoredno protestira proti Titovi kandidaturi za Nobelovo mirovno nagrado. Le tako je namreč mogoče razumeti odstavek, ki sledi retoričnemu vprašanju o Chamberlainu. Skoro nemogoče je, da bi obstajala zveza med jugoslovanskimi in ruskimi svobodnjaki, toda nedvomno je med njimi enotnost duha. Zanimivo je, da so iz Jugoslavije začeli prihajati glasovi o resnih pomislekih proti nekritičnemu zblíževanju med Nixonom in Brežnevim že pred letom dni. Saharova je v pismu iz Prage TIMESU (London) podprl tudi češki profesor F. Janouch.

Podčrtati je treba, da se Solženicin obrača prav tako proti neuvrščenosti, temu Titovemu konjičku. Jasno bi moralo biti, da je nevtralnost med sovjetskim komunizmom in svobodno demokracijo komaj kaj bolj upravičena kot je bila nevtralnost med nemškim nacizmom in svobodnim svetom. Povrhu pa taka neuvrščenost tako in tako močno šepa, če se za njo skrivajo uvrščenci kot Castro in Tito, ki je po svojih lastnih besedah, objavljenih v VIJESNIKU (Zagreb) od 23. februarja 1973, odstavil zunanjega ministra Tepavca in njegovega predhodnika

+ moje podčrtanje; * po mojem mnenju se Solženicin tukaj moti, ker se mi zdi, da kandidate lahko imenujejo samo laureati na svojem področju. (Op. prev.)

Nikezića, ker sta opustila "naše razredno stališče v zunanji politiki" in enačila Združene države s Sovjetsko zvezo, dasi je Sovjetska zveza "socialistična".

Obup svobodnjakov v Vzhodni Evropi je seveda mlačnost zahodnih demokratov vseh zvrsti. Vse je prekosil londonski socialistični tednik NEW STATESMAN, ko je 7. septembra objavil članek Deva Murarke, sicer moskovskega dopisnika nedeljskega lista OBSERVER. V tem članku je Murarka napadel pretirano obširno pisanje o sovjetskih disidentih, ki so po njegovem produkt uživaškega in skrajno intelektualiziranega srednjega razreda. In ki se brigajo predvsem sami zase in le drugotno za množice. Množicam da gre po mnenju pisca za dvig življenjskega standarda in jih lumpen-buržuazija prej draži kot nanje vpliva, ko nastopa proti sovjetskemu režimu in zahteva večje svoboščine. To je stara lajna. Levičarski ekstremisti že desetletja pridigajo ljudem v Vzhodni Evropi in v nerazvitih deželah, naj se odpovedo svoboščinam, pa bodo oni s poddržavljenjem in planiranjem poskrbeli, da bodo siti in oblečeni in se jim bo dobro godilo. Menda se je medtem prav v Vzhodni Evropi pokazalo, da je poddržavljenje irelevantno, planiranje iz centra pa nemogoče, in da komunistine bi bili mogli povzročiti popolne gospodarske zmede, če bi morali odgovarjati opoziciji in ljudstvu za svoja dejanja. Veliki pomen Saharova je ravno v tem, da kot znanstvenik poudarja, da brez kritike - in v politiki opozicije - ne ne znanstvenega ne tehniškega ne gospodarskega in seveda najmanj kulturnega napredka.

Bedaki in znanost

Tako ravno iz Rusije prihaja potrdilo, da je formalna demokracija, na katero so toliki v preteklih letih pljuvali, vsaj na dolgo dobo edino zagotovilo za napredek in tudiboljšanje življenjskih pogojev. Sicer se oblasti lahko polasti vsak bedak, ki si domišlja, da je v posesti popolne znanosti, in po mili volji preprečuje resničen dvig množic, dasi sicer lahko sem in tja doseže kak tehničen uspeh, ko razpolaga z vsemi sredstvi v državi. Vse te probleme je že med vojno obdelal avstrijski socialdemokrat in sedanji britanski socialni filozof Sir Karel Popper v svojem delu "Odperta družba in njeni sovražniki".

Več kot to: vsi, vštevši sovjetske komuniste, hinavsko hvalijo človeške svoboščine, ki so prav osnova kritične demokracije. Pozabiti ne smemo, da so pred nuernberskim sodiščem nacistične voditelje obsodili tudi zaradi zatiranja notranjih nemških demokratskih pravic, dasi so mnogi imeli v tem pogledu pomisleke - seveda ne levičarski skrajneži, ko je šlo za fašiste. Vsi - spet vštevši tako sovjetske kot jugoslovanske komuniste - pridno prisegajo na Listino Združenih narodov o človeških pravicah, dasi seveda poznavalci vedo, da komunisti pri tem drže v žepu figo. Pravijo namreč, da se človeških pravic nihče ne sme posluževati za nasprotovanje njihovi "znanstveni" oblasti, kar seveda ni nikjer rečeno v Listini sami. Listina zahteva med drugim svobodo mišljenja, govora in poto-

vanja.

Nastop Saharova in Solženicina je imel ogromen

odmev. Londonska televizijska 'Panorama' mu je dne 23. septembra posvetila pol ure. Kakor je to neverjetno, je oddaja vključila telefonski pogovor s Saharovim. Moram priznati, da mi ni povsem jasno, zakaj sovjetski cenzorji dopuščajo tako uporabo telefona. Vsi svetovni časopisi so imeli o Saharovu in Solženicinu in o njihovih stališčih, predvsem o popušcanju napetosti in notranji demokratizaciji, obširna poročila in uvodnike, na splošno zelo ugodne.

S pomisleki so nastopili predvsem diplomati: Kissinger, bivši britanski veleposlanik v Moskvi Hayter in Willy Brandt, ki je dejal, da bi skušal doseči pomirjenje s Sovjetsko zvezo, celo če bi tam še vedno vladal Stalin. Njihovo gledanje je, da se državna politika pač ne more ozirati na to, kakšna je notranja ureditev drugih držav, s katerimi skuša sodelovati.

Londonski TIMES je končno 26. septembra objavil uvodnik čez pol strani, v katerem razčlenja vsa ta stališča in prihaja do sklepa, da imata Saharov in Solženicin v bistvu prav. Kadar gre za vojne zveze - razmišlja TIME-SOV uvodnik - države ne morejo biti izbirčne, ko iščejo zaveznike. Toda pri sedanjih pogajanjih s Sovjetsko zvezo gre za več kot to. Sovjetska zveza po eni strani želi tehniško in gospodarsko sodelovanje, po drugi strani pa hoče nadaljevati ideološko vojno. Če je tako, ima pač tudi Zahod pravico stavljati svoje pogoje, ker se ne more zanašati samo na upe, da se bo Sovjetska zveza že kako liberalizirala. Najmanj kar Zahod mora zahtevati je, da Sovjetska zveza spoštuje splošno sprejete človeške pravice. Zunanje in notranje politike ni mogoče popolnoma ločiti.

Kdor pozna britansko konservativnost v diplomaciji, lahko tako pisanje TIMESA samo pozdravi, predvsem seveda KLIC TRIGLAVA, saj v bistvu velja tudi za Jugoslavijo.

KATOLIŠKO 'KATOLIŠKI GLAS'

DOPIS IZ AVSTRIJE

Slovenstvo je gotovo zadosti široko, da lahko sprejme vse tvorne smeri, ki so pripravljene sodelovati pri rasti slovenske narodne misli in kulture.

Tako opravlja tudi KATOLIŠKI GLAS na Primorskem svoje poslanstvo, verjetno tudi v širšem merilu, ker ostaja zvest katoliškemu in slovenskemu izročilu.

Enostransko in nihilistično je zatiranje tistih, ki hočejo vedno le rušiti, češ da bodo nato postavili vse novo, sodobno. Toda dozdej je taka rušilna naprednost ostala pri podrtju, bodisi v zamejstvu ali pri matici.

Zato so trditve raznih naprednih kristjanov (in nekristjanov), češ da pojem "katoliški" pomeni danes nesodobno, nenapredno, neekumensko, itd. in da zadostuje biti "krščanski", enostavno naivne ali pa hinavske.

Po drugi strani pa bi bilo narobe, ako bi pojem katolištva bil KATOLIŠKEMU GLASU edini sinonim za pravičnost in dobroto. Narobe, ako bi KAT.GLAS hotel zagovarjati enostransko-naivno mohorjansko prosveto ali Zaletelovo pastirstvo kot na mestu in vseodrešilno.

In dasi pozdravlja in je pozdravil KAT.GLAS samo-

stojen koroški občinski nastop, se nenadoma zaplete v protislovje. V njegovem poročanju od 12. julija so naslednje enostranske trditve:

- naslonitev na Beograd da je dvorezen meč.

To je res, toda KAT.GLAS zamolči, da vsa Jugoslavija zbira za Kulturni dom v Celovcu, Kravja kupčija med Dunajem in Beogradom bo vedno, z naslonitvijo ali brez nje. Ako se karkoli doseže, je pač nekaj storjenega.

- napihovanje zadeve, ko se je graška Skupnost avstr. študentov oprostila pri KHD.

Sklepiti bi bilo, da hoče koroški poročevalec KAT.GLASU zvoniti preplah, da bi tok spet obračal v določeno smer. Isto je tudi z

- napihovanjem marksistično-leninistične visokošolske mladine, ki v svojem letaku terja "socialno" (KPOe) revolucijo, češ da ne verjame več ne Kreiskemu ne NSKS ne ZSO.

S pripisovanjem tolikega pomena petim ali šestim slovensko koroškim marksistom-leninistom, ki se ob skupnem nastopanju ZSO in NSKS čutijo sedaj naenkrat ob strani zaradi svoje neslovenske in izključno KP-orientacije, jim dela KAT.GLAS nedvomno uslugo. Presenečen bi bil, ako bi vedel za demagoško širjenje glasov, ki naj bi vzeli dober glas vsem, ki niso na njih liniji,

- zakaj da koroški Slovenci niso šli v vladno komisijo, kot je bil predlagal dr.Inzko. (To je KAT.GLAS bral v celovškem TEDNIKU.)

GLAS zamolči dejstvo, da je o tej zadevi sklepala široka srenja obeh osrednjih političnih organizacij z okoli petsto zastopniki, ki so se izrekli proti vindiškemu zastopniku v komisiji; ker ga vlada ni povabila, ga je notri poslala koroška OeVP. Priložnost v zvezi s to komisijo ni prav nič zamujena, kot hoče prepričati dopisnik KAT.GLASU. Uspeji so bili jalovi, kljub temu da je bil v komisiji (vsej koroški slovenski javnosti navkljub) kot škofijski zastopnik dr.Inzko. Komisija se je celo izrekla za "ugotavljanje manjšine".

Kar bi bilo v KATOLIŠKEM GLASU pravilno je edino to, da ne Dunaj ne Beograd ne bosta sama od sebe naredila nič za koroške Slovence (in Beograd bo s tem v zvezi vezal tudi roke Ljubljani, ako bi kazalo, da bi Slovenci kmalu ostali edini še v jugoslovanskem okviru, izročeni mu tokrat popolnoma v svoji eksistenci). Odvisno je vse od tega, ali bodo koroški Slovenci nastopali med Dunajem in Beogradom kot subjekt brez kompromisarstva v malenkostih, zaupanja v "katoliško" poštenost OeVP ali kar samo od sebe bratsko jugoslovansko pomoč. Edino od njih in njihove spretnosti diplomacije je odvisno, ali bodo na obe (in še na druge) strani kaj dosegli.

KAT.GLAS je nekoč pisal, da je "lomiti kopja za gospoda lepa stvar, toda...". Sedaj bi bil sam na vrsti, da jih ne lomi, kadar....

Drugačno spoznanje naj bi prevladalo v slovenski narodno politični srenji. Namesto izgubljanja časa v malenkostih: podpirati in pozdravljati pobude, biti konstruktiven ne destruktiven, graditeljski ne razdiralen. In predvsem: zaradi suhega listja ne začinjati podirati drevesa!

Želeti bi bilo, da nam KAT.GLAS v zdomstvo podaja stvarno in ne enostransko podobo.

'K Zvezi republik Jugoslavije'

CIRIL ŽEBOT

(THE NEW YORK TIMES je 24. avgusta objavil naslednji komentar dr. Cirila Žebota k članku C. L. Sulzbergerja, ki je TIMESov glavni zunanje-politični sodelavec. Gornji naslov je dr. Žebotovemu komentarju dalo uredništvo TIMESa. op. ur.)

"V svoji koloni dne 1. avgusta je C. L. Sulzberger razpravljal o 'najbolj delikatnem vprašanju današnje Evrope': Bo 'Brežneva doktrina' uveljavljena v Jugoslaviji, ko bo starajoči se predsednik Tito, ki gre v dvainosemdeseto leto, odšel? Sulzberger je to razpravljanje zaključil z nejasno in pesimistično pripombo, češ, če bi Brežnev poskusil uveljaviti svojo 'doktrino' z mero prefinjenosti, ni verjetno, da bi ostali svet temu zoprstavljal kaj več kot besedne ugovore.

"Kot življenski preučevalec razvoja Jugoslavije želim predložiti možnost, ki daje več upanja in je bolj stvarna.

"Že od Jaltskih dogovorov v drugi svetovni vojni najprej Jugoslavija ni bila smatrana kot sestavni del od Sovjetov nadzirane Vzhodne Evrope. Ko je kmalu po zaključku vojne Jugoslavija začela močneje uveljavljati svojo državno neodvisnost, si je Stalin ni podvrgel, temveč je leta 1949 njeno komunistično partijo izobčil iz Kominforma (v katerem sta poleg partij iz dežel zasedene Vzhodne Evrope in Jugoslavije bili zastopani tudi komunistični partiji Francije in Italije). Stalinovi nasledniki so se kmalu prilagodili; uredili so sovjetsko-jugoslovanske državne odnose ter vzeli na znanje svojevrstni socialistični sistem in mednarodno nevrščenenost Titovega režima.

"Ni veljavnega razloga, ki bi podpiral pričakovanje, da bo prišlo do zaobrnitve teh odnošajev v bolj ugodnih pogojih ameriško-sovjetske odpetosti in postopoma urejanja ameriško-kitajskih odnosov. Ne more biti nobenega dvoma, da je neodvisnost Jugoslavije bila ponovno potrjena, izrecno ali vključno, v nedavnih razgovorih med g. Niksonom in g. Brežnevom. "Sulzbergerjevo namigavanje na bolj 'prefinjeno' primeno Brežneve 'doktrine' na jutrišnjo Jugoslavijo brez Tita lahko pomeni posredno sovjetsko podžiganje političnih napetosti med narodi in republikami v Jugoslaviji in izredno privlačne oblike in obseg sovjetske gospodarske pomoči. Slabe učinke takih poskusov pa ni težko nevtralizirati.

"Tito ima še vedno na voljo, da vskladi odnose med republikami v Jugoslaviji. V ta namen je potrebno dosledno uveljavljanje ustavnih dopolnil iz julija 1971, ki so medtem bila nominalno vključena v osnutek nove zvezne ustave. Na tej trdni osnovi bi bila najbolj gotova pot k zanesljivi povezanosti republik v tem ključnem razdobju prehoda, ko bi v novo skupinsko predsedstvo Zveze bili vključeni taki zaupanje uživajoči republiški prvaki kot so Marko Nikezić ali Koča Popović v Srbiji, Savka Dapčević na Hrvaškem in Stane Kavčič v Sloveniji.

"Tako politično spravljena zveza jugoslovanskih republik bi predstavljala privlačno tveganje in obojestransko ugodne možnosti za znatna neposredna vlaganja in dolgoročno posojila od strani dežel evropskega skupnega trga, Japonske in Združenih držav. Tudi to ne bi bila neka utopična novotarija, temveč le nadaljevanje na širši osnovi že večletnih izkušenj gospodarskega sodelovanja.

"Samo zaradi neverjetno neumne opustitve bi mogla 'Brežneva doktrina' - z vsemi pojmovno možnimi oblikami in stopnjami 'prefinjenosti' - uspeti, da podvrže za neodvisnost odločene narode in republike Jugoslavije."

"Pisec je profesor gospodarske vede na Georgetown univerzi in avtor knjige 'The Economics of Competitive Coexistence' - 'Gospodarski vidiki tekmovalnega sožitja'."

TITOVA IZBIRA

Dr. C. Žebot nam je h gornjemu komentarju poslal naslednje dopolnilo:

Nasilna odstranitev hrvaškega partijskega vodstva decembra 1971 je bila začetek nevarnih sprememb v Jugoslaviji. Hrvaški čistki so kmalu sledile podobne čistke v drugih republikah, predvsem v Srbiji in Sloveniji. Z likvidacijo samostojnih republiških vodstev je bilo težišče politične moči prenešeno na osemčlanski Izvršni biro Jugopartije v Beogradu pod neizkušenim vodstvom njegovega tajnika Staneta Dolanca oz. na Tita samega in njegove najožje svetovalce. Osnutki novih ustavnih besedil so sicer v glavnem prevzeli spremembe kot so bile izražene v dvaindvajsetih ustavnih dopolnilih iz julija 1971, toda od hrvaške čistke naprej so poudarek prenesli od zgodovinsko pomembne konfederativne decentralizacije na utopično-ideološke "delavske amandmane". Gre za poskus ponovnega oživljenja "domokratskega centralizma" v jugopartiji. V tem je videti glavni pomen političnih čistk.

Dokler so bili na čelu republiških vodstev ljudje kot Savka Dapčević, Nikezić in Kavčič, bi razem Tita samega nihče ne mogel republiškim partijam diktirati iz jugopartijske centrale. Partija bi bila podobno konfederirana kot naj bi po ustavnih spremembah Zveza bila konfederacija republik. Nekdo pa je Tita prepričal, da bi po njegovi smrti taka partija ne mogla vzdržati pritiska za nadaljnjo politično liberalizacijo. Ti svetovalci (ali Tito sam) pa so pozabili na ključno okolnost. Sedanja ponovna centralizacija partije prek Izvršnega biroja sloni skoraj izključno na Titovi osebni avtoriteti. Zato v tej formuli ni rešitve za potitovsko dobo. Namen sprememb pa je bil zagotoviti kontinuiteto po Titovem odhodu.

Zgodovinski učinek petindvajsetletnega pritiska in razvoja k naraščajočemu sproščevanju življenja nepovratno sili k dogovornemu urejanju skupnih zadev med enako-

(Zaključek članka na 11 str.)★

Deželne volitve v Furlaniji-Julijski krajini

Primorski Slovenci v Italiji smo 17. in 18. junija volili nove deželne svetovalce. Tržaška "Slovenska skupnost" in goriška "Slovenska demokratska zveza" sta povezani nastopili vsaka v svojem okrožju.

Na italijanskih listah v Benečiji, ne samo levičarskih, ampak tudi na listi Krščanske demokracije, so kandidirali slovensko govoreči kandidati!

Izvoljena pa sta bila samo dr. Drago Štoka od Slovenske skupnosti in Dušan Lovriha od Komunistične partije Italije. Na listi Krščanske demokracije je bil izvoljen še Romano Specogna iz Podbonesca, ki ga pa ne moremo resno smatrati za Slovenca, saj je takoj po izvolitvi izjavil, da bo glede slovenske manjšine ravnal po navodilih stranke, ki je, kakor vemo, v videmski pokrajini nam Slovincem nenaklonjena.

Kljub temu trdita MATAJUR in DOM nekam ponosno, da je Specogna Slovenec! ...

V primerjavi z volitvami od leta 1968 je Krščanska demokracija letos nazadovala za kakih 30.000 glasov in izgubila tri svetovalska mesta. Nazadovali so tudi komunisti, ki so skupaj s socialproletarci prej imeli petnajst svetovalcev, zdaj jih pa imajo trinajst. Nazadovali so še socialni demokrati, liberalci in Furlansko gibanje. Napredovali pa so, žal, fašisti kar za 16.500 glasov in dosegli štiri mandate.

Slovenska skupnost je prejela 7.191 glasov, Slovenska demokratska zveza pa 2.989; skupno torej 10.180 glasov, kar je 661 glasov manj kot leta 1968. Slovenska skupnost je izgubila 625 glasov, Slovenska demokratska zveza pa 36. In tako je bil dr. Štoka z ostanki izvoljen kot zadnji od 61 svetovalcev, kolikor jih deželni svet šteje.

KATOLIŠKI GLAS opravičuje padeč glasov takole: "Zdi se nam, da je temu krivo zlasti upadanje rojstne sile po naših družinah. Starejši umirajo, mladih pa ni, da bi jih nadomestili. V tem oziru vabijo pričujoče številke k resnemu razmišljanju."

To opravičilo **KATOLIŠKEGA GLASU** ne drži, ker so padcu glasov gotovo krive hude razmere, ki jih je tržaška Slovenska skupnost ustvarila in zaradi katerih je izgubila zaupanje volilcev.

Na odločitev poštenih volilcev vplivajo razni konkretni primeri:

- znana dolinska denarna afera v zvezi z odvzemom zemljišč slovenskim kmetovalcem in kazenski obravnavami, ki so zaradi denarja sledile, saj so kmetje-lastniki prejeli samo enajst milijonov lir od šestintridesetih milijonov, kolikor so jih razlastitelji doplačali;
- izstop tržaške SDZ iz Slovenske skupnosti po volitvah leta 1968;
- kršitev volilnega sporazuma, sklenjenega leta 1968 z goriško SDZ;

- navezava stikov z Ljubljano brez vednosti in pristanka tržaške in goriške SDZ;

- neudeležba z lastno listo na lanskih državnozborskih volitvah, potem ko je Slovenska skupnost leta 1968 nekako zagotavljala, da bo listo predložila v deželnem merilu in tako omogočila enoten nastop slovenskih volilcev od Trbiža do Trsta;

- nedelovanje odbora, določenega za vodstvo politike deželnega svetovalca, in s tem posledično pomanjkljivosti te politike same;

- nesoglasje pri sestavi liste za lanske novembrske občinske volitve v Trstu in izguba 209 glasov v primerjavi z volitvami leta 1966;

- nepojasnjeni razlogi nenadnega odstopa nabrežinskega župana in preklica odstopa samega.

Tako je Slovenska skupnost prejela letos v Trstu 560 glasov manj kot leta 1968, v Dolini 58 manj, v Nabrežini 33 in v Repentabru 12 glasov manj. Napredovala je z glasovi samo v Zgoniku!

To mnenje o razlogih za padeč glasov podpira tudi dejstvo, da je dr. Štoka kljub podvojeni propagandi in celo ob podpori PRIMORSKEGA DNEVNIKA prejel tokrat 775 preferenčnih glasov manj kot leta 1968.

Razpust Slovenske katoliške skupnosti

So pa poleg zgoraj navedenih še drugi razlogi. V prvi vrsti razpust "Slovenske katoliške skupnosti" in novo ustanovljeno "Slovensko ljudsko gibanje".

Odklon katoliške organizacije in njenega svetovnega nazora vsekakor vpliva na odločitev volilcev, ki ne najdejo upravičenega razloga in vidijo v novi organizaciji usmeritev na levo. Vajeni pa so bili glasovati za politiko, izvirajočo id programa, načrtanega že leta 1947!

Od tega leta je namreč Slovenska katoliška skupnost tesno in uspešno delovala s tržaško Slovensko demokratsko zvezo in z goriško Slovensko demokratsko skupnostjo (v krovni organizaciji SDZ) za obrambo pred komunizmom in obnovitev demokratičnih razmer med Slovenci ter za zaščito Slovencev v Italiji s priznanjem in spoštovanjem vseh njihovih pravic.

S trdim in vztrajnim bojem, ki je žal zahteval tudi človeške žrtve, smo našega človeka osvobodili strahu pred nasiljem, ga ohrabрили in usposobili za javne nastope, za izvolitev svojih predstavnikov v občinske, pokrajinske in deželne svete, kakor tudi za sodelovanje z italijanskimi predstavniki v raznih odborih in komisijah.

Dosegli smo šolski zakon in predložili peticije in osnutke za našo globalno zakonsko zaščito.

Zato razpust Slovenske katoliške skupnosti ne najde opravičila, saj so bili njeni predstavniki leta 1947 pričrani, da jim je "za doseg skupnega cilja nakazana predvsem načelna pot stoođtotnih katoličanov, ki imajo poleg krščanskih verskih nauk tudi vodilo Cerkve za merodajno".

Sodeč po tem, kar piše KLIC TRIGLAVA (§t.409) od 30. julija letos, bi lahko rekli, da je razpust zahtevala Ljubljana, saj vemo, da so se pogajanja za navezavo stikov z njo vlekla skozi dobri dve leti. To nam da razumeti, da so bile zahteve Ljubljane zelo visoke: razpust leta 1947 nastalih slovenskih samostojnih političnih organizacij in postopna odprava demokratičnega političnega udejstvovanja Slovencev v Italiji, ki naj se vtopijo v italijanskih strankah. To zadnje misel naj bi še pred nedavnim izrazil neki jugoslovanski diplomatski predstavnik.

V Gorici smo leta 1970 ob prvem nastopu Slovenskega ljudskega gibanja padli z glasovi in izgubili enega občinskega svetovalca. In če je goriška Slovenska demokratska zveza na letošnjih volitvah ohranila svoje tradicionalno število glasov, je k temu pripomoglo dvojje dejstev: enotna lista SDZ (brez omembe dveh skupin: Slovenskega ljudskega gibanja in Slovenske demokratske skupnosti) ter složna in disciplinirana podpora slovenskih demokratov. Pomislekov in ugovorov pri demokratih ni manjkalo, toda vse je ostalo vsaj za zdaj pri tih besedi in pri vabilu vsem, naj podprejo slovensko lipo.

Do tu je šlo tako, V bodoče pa bo lahko šlo tudi drugače. Saj niso vsi zadovoljni s politiko tržaške Slovenske skupnosti. Na samem Tržaškem dokazuje to nezadovoljstvo tudi odsotnost na volitvah tamkajšnje SDZ in Slovenske levice!

Praktično je za letošnje volitve v glavnem odločala tržaška Slovenska skupnost sama, bodisi pri izbiri prvih kandidatov (seveda samo svojih!), bodisi v zadevi propagande.

Goriški demokrati smo se morali kar boriti, da smo za svojega kandidata dosegli vsaj tretje mesto na listi.

Kljub temu pa so vodili propagando samo za prva dva kandidata, to je samo za svoja dva. Pa so ob kršitvi sporazuma iz leta 1968 pravili, da pride za vso to mandatno dobo v deželni svet goriški predstavnik!

Enotnost Primorske

V spomin prihaja zdaj članek "Gre za enotnost Primorske", ki ga je KLIC TRIGLAVA priobčil 29. novembra 1971. V njem je pisec opravičeval kršitev sporazuma iz leta 1968 z goriško SDZ med drugim tudi s čudno trditvijo, da je treba doseči enotnost Primorske.

Napisal je: "Potrebno je tudi dogovarjanje za enoten nastop tudi s slovenskimi predstavniki na listah italijanskih strank. Dejstva so taka in ni jih mogoče prezreti, tudi če se s tem ne strinjamo. Potrebno je iskati stikov z matično domovino, življenjsko potrebno za zamejstvo, naj si bo matična domovina kakršnakoli že. Dejstvo je, da je matična in da v njej živi milijon in sedemsto tisoč Slovencev. Potrebno je tudi, da se čimprej postavi samostojne slovenske liste tudi v Slovenski Benečiji, kot so jih v Kanalski dolini. Tudi če začeten uspeh ni poseben, je treba biti dosleden."

Sklepam, da je članek napisal človek iz vrst Slovenske skupnosti ali pa vsaj njen simpatizer. Napisal ga je, tako kaže, tjavendan, da bi le kako opravičil grobo kršitev sporazuma. To namreč povedo dogodki, ki so se odigravali od novembra 1971 dalje in pokazali, da je

"enotnost Primorske", kot jo on in njegovi partnerji iščejo, prava utopija; prav lanske in letošnje volitve so pokazale, da smo primorski Slovenci vedno bolj med seboj sprti, ločeni in daleč proč od enotnosti.

Franc Mišič pa v zadnji MLADIKI kljub temu želi dr. Štoki, "da bi s svojim vplivom in delovanjem... združil vse slovenske brate od Trbiža do Trsta v enotno slovensko politično stranko..."

Zelo dvomljivo je, da bi moglo priti do take "združitve" po poti in načinu, ki ju je Slovenska skupnost ubrala...

Edini enoten nastop, ki ga poznamo primorski Slovenci do tu, je skupno pismo predsedniku vlade Colombu in sprejem naše skupne delegacije pri njem v Rimu leta 1971.

Zaskrbljenost za našo Primorsko je resna

Položaj ni torej prav nič rožnat ampak hudo zamotan in poln nevarnih klic, ki nas utegnejo ugonobiti.

Za našo bodočnost obstajajo pogoji resne zaskrbljenosti.

Tega se je zavedal tudi KATOLIŠKI GLAS dne 26. julija 1973, ko je alarmantno ugotovil, da slovenska lista "ne bi imela svojega izvoljenega predstavnika, če bi prejela samo 9.450 glasov", in istočasno pozval k okrepitvi samostojnih slovenskih političnih organizacij: "če bodo napor slovenskih političnih organizacij usmerjeni v preosnove (ki jih v članku svetuje; op.) in splošno poživitev javnega delovanja ob podpori vseh sil manjšine, ki želijo samostojnega političnega nastopanja, uspeh ne more izostati".

Prav! Za dosego tega pa je potrebno odkritosrčno in pošteno obnašanje in delovanje vseh sodelujočih skupin in posameznikov.

Predvsem pa tesna povezava organizacij, nastalih leta 1947, in smotno delovanje na takratnem programu.

Slovenski Demokrati se resnosti položaja zavedajo in ga želijo izboljšati!

DR. AVGUST SFILIGOJ

AVSTRIJSKA PRAVICA (Od našega dopisnika)

Koroška slovenska Krščanska kulturna zveza je želela najeti za en večer v septembru ali oktobru veliko dvorano Novega gradu v Velikovcu za pevski in folklorni nastop. Župan Ljudske stranke Hans Glantschnik je dvakrat odklonil prošnjo in tretjič preko mestnega sveta, češ, prireditev lahko povzroči izgrede.

2 sept. so na Robežu pri Apačah odkrili spomenik padlim partizanom v spomin na prvo bitko med njimi in nemškimi nacisti. V nedeljo, 16. sept., so trije Avstrijci razstrelili spomenik. Policija, ki jih je aretirala, je pozneje izjavila, da so dejanje storili v pijanosti.

Čudne navade, da policija in ne sodišče izreka sodbe za kazniva dejanja. Če medtem aretirani niso bili postavljeni pred sodnika, mislim, da naj jih Zveza koroških partizanov, ki je lastnica spomenika, toži za poškodbo njihove lastnine. In gotovo je tudi v Velikovcu nekaj slovenskih davkoplačevalcev, s katerih sredstvi se vzdržuje Novi grad, ki bi mogli stopiti pred sodnika in terjati pravico. Naj se tudi avstrijska justica razgali pred svetom, če bo oprostila rušilce spomenika in negativno odločila glede rabe dvorane.

SLOVENSKI NAROD BREZ ALTERNATIVE?

DOPIS IZ ZAMEJSTVA

Jugoslovansko usmerjeni tržaški slovenski listi so nedoma začeli pogrevati politične ideje iz preteklosti, verjetno z namenom, da se v slovenski javnosti v zdomstvu ponovno okrepi pojmovanje o brezpomembnosti slovenskega naroda, ki da mu zaradi svojega malega števila in obkroženem od pohlepnihih velikih sosedov (zlasti, da se ne bi rešil strahu pred nemštvom) ne bi moglo preostati nič drugega za svoje preživetje kot "najslabši jugoslovanski okvir je še vedno najboljša rešitev za slovenski narod".

Tržaško GOSPODARSTVO takole opravičuje v članku, ki ga je podpisal 20. julija dr. M.V., nujnost oziroma neizbežnost povezave slovenskega gospodarstva ali pa celo njegovo stopitev (ki je danes dejstvo) v jugoslovansko:

"Važni pa so tudi, da, celo najvažnejši, gospodarski problemi. Za Slovenijo je Jugoslavija gospodarski prostor brez kakšnih ovir. Ni treba poudarjati, da ima slovenska republika po vsej Jugoslaviji številna podjetja, da imajo Slovenci najvišji standard v Jugoslaviji in da so gospodarsko najbolj razviti. Zločin bi bil iztrgati Slovenijo iz tega zanjo tako ugodnega gospodarskega prostora in njeno gospodarstvo postaviti pred neke nove carinske ovire."

Podpisani doktor nima mnogo pojma o gospodarstvu, sicer ne bi mogel pisati o njem nečesa, kar se je učil v srednjih razredih osnovne šole. Hiba polinteligence, zlasti slovenske, se zdi je tudi v tem, da je prepričana v absolutnost: da misli, da je njeno znanje dokončno.

Zato samo nekaj napotkov teh inteligenci v premislek:

Tvorec vrednosti je vloženo delo in to efektivno. Ta "najvišji" standard Slovencev nikakor ni v razmerju z njihovim vloženim delom, pač pa prigraran in pristradan, ob garanju moža in žene. Strahovito pomanjkanje stanovanj, socialnega varstva, otroških doklad, izčrpanje slovenskih žena, nervoza in psihoza je dosegla že tako mejo, da ob poplavi splavov in preprečevanju rojstev stoji slovenstvo danes pred narodno smrtjo. Davki in prispevki (do 40% plače), ki naj bi šli za socialne storitve in infrastrukturo, se preko birokratskih kanalov odvajajo v zapraviljaške načrte na jugu (za filme "Neretvo", "Sutjesko", za progno Beograd-Bar, Škenderijo, vse sleparji je s Skopjem, itd). Gospodarski prostor Jugoslavije ni "brez ovir"; prepletajo ga špekulacije, komaj predstavljive. Ako zna kdo preceiniti dejstvo, da dvajset let nihče ni vedel za zadolževanje beograjske vlade izven proračuna v milijardnih zneskih, za nekontrolirano inflacioniranje Narodne banke? Nihče od poslancev ni tega vedel! Primeri beograjskih fuzij državnega aparata in kapitala s špekulativnimi dobički 55% ob strahotnem izčrpanju kreditiranih slovenskih podjetij ("ki so po vsej Jugoslaviji"). In primeri zadušitve uspešnih podjetij.

Obstoj same Slovenije ali pa jugoslovanske Slovenije je stvar političnega okusa posameznika. Verjetno so najbolj realna mnenja brez skrajnih zaključkov, in to so: za vsako ceno Jugoslavije ne, pa tudi za vsako ceno kakr-

*Dr. Žebotov članek (Zaključek z 8. strani)

pravnimi republikami. Tako soodločanje pa zahteva potrpežljivo oblikovanje primernih postopkov. Zato bi morali sedanje prehodno razdobje porabiti predvsem za pripravljane enakopravnega soodločanja. Če Tito tega ne bo kmalu uvidel, se mu utegne zgoditi, da bo odšel v zgodovino z dvomljivimi dosežki. Če ne bo zaključna leta svojega življenja uporabljal za konstruktivno oporo izkristaliziranju metod konfederativnega soodločanja, se bo sedaj prisilno centralizirana partijska struktura po njegovem odhodu razletela, njegovo ime pa bo v zgodovini povezano s staliniškim nasiljem njegovega začetka in z državniškim neuspehom njegovega konca. Zato je v Titovem osebnem interesu nič manj kot v korist bodočnosti narodov in republik Jugoslavije, da čimprej pokliče odrinjene republiške pravke v skupno konfederativno predsedstvo Jugoslavije.

Šnekoli Slovenije ne. Zmeraj morajo biti puščene odprte možnosti za najboljšo prilagoditev svetovnemu položaju. Torej brez skrajnih statičnih in ohromljujočih vizij, ampak dinamično ravnanje z edinim smiselnim ciljem: kako najprej rešiti slovenskega človeka pred biološkim izčrpanjem, ki mu je v kolonialni zgodovini težko najti primere.

Psihološka poteza, ki jo preko tržaškega časopisja sedaj vodi jugoslovanska propaganda, ki naj bi med slovenske ljudi zasejala malodušje in malovero do slovenstva, skrb zaradi preteklosti (prastrah pred Avstrijo) namesto zaradi prihodnosti, daje slutiti, da so v Jugoslaviji spet na delu unitaristične sile, ki naj bi unitarizem smatrale za trdnost režima in republikam spodnesle narodnostno tvorho podlago. Za narodno kuliso naj bi ostali jeziki, ki pa bi ob pomanjkanju narodnokulturne in gospodarskopolične podlage, bili brezpredmetni v novi jugonaciji. D.B.

MODERNIZACIJA BRNIKA

Na ljubljanskem letališču BRNIK pri Kranju so 7. septembra odprli novo letališko zgradbo, ki je skoraj štirikrat večja od stare (zdaj 5400 kv. m.). V njej so našli svoje prostore potovalni uradi, predstavništva, restavracija, center za vodenje letal, nov transportni trak za prtljago (z zmogljivostjo sto kosov prtljage v petih minutah - t.j. deset minut dela ob polnem potniškem letalu DC9), elektronske tehtnice in signalne naprave. Novo poslopje ima tudi razgledno ploščad za 400 ljudi. Letos nameravajo še razširiti ploščad za letala (zdaj za pet letal, v bodoče za deset DC9), in kar je najvažnejše, podaljšali bodo tudi vzletno odn. pristajalno stezo na 3400 m, tako da bodo v Ljubljani lahko pristajali tudi jumbo-jeti in DC10 letala. Ko bo ta zgradba v petih letih premajhna, se bo prelevila v tovarno letališče, novo potniško letališče pa bodo namestili v smeri proti vasi Voklo, kjer bo v nekaj letih itak stekla nova avto cesta. Smatrajo, da je ljubljansko letališče tehnično najboljše opremljeno od letališč v Jugoslaviji, z edinstvenimi štirimi koridorji (Dolsko, Dobrna, Ilirska Bistrica, Mengeš). Ob otvoritvi, je bilo izrečeno posebno priznanje 420 delavskemu kolektivu, ki se je zadnjih pet let zavestno odpovedoval povečanju osebnih dohodkov za več kot 8% letno, obenem pa so prispevali 16.000 prostovoljnih ur pri modernizaciji letališča. (ds)

KULTURA IN OMIKA

Piše
Spectator

SODOBEN LEKSIKON

Izšel je leksikon Cankarjeve založbe, prirejen po nemškem leksikonu Brockhaus. Po naključju je DELO objavilo strani 196 in 197 tega leksikona, kjer lahko beremo sledeči dve gesli: "domobranci, oborožena formacija, ust. septembra 1943, iz ostankov belogardističnih skupin in novih izdajalcev za boj proti NOV v Sloveniji, prisegla aprila 1944 zvestobo in pokorščino Hitlerju. Njen poveljnik od maja 1944 sl. kvisting Lev Rupnik." Takoj pod tem pa: "domobranstvo, brambovstvo, pomožne enote (zaščita ozemlja, objektov in prebivalstva), sestavljene iz mož, nespособnih za redno vojsko."

Naši doma se gredo semantične slepe miši, toda nehote so dokazali, da so domobranci šli v domobranstvo, da bi "ščitili ozemlje, objekte in prebivalce."

Leksikon ni všeč upravnemu odboru Društva glasbenikov in umetnikov Slovenije. Rok Klopčič je obtožil avtorje leksikona mačehovskega odnosa do slovenskih reproduktivnih umetnikov, ker niso v leksikonu omenili Dermelja, Horakove, Janka, Koritnika, Pfeiferja, Rupla in še nekaterih drugih.

UNIVERZITETNA MRZLICA

Merodajne je v Sloveniji pred kratkim "pretresel" rezultat ankete med visokošolskimi študenti ljubljanske univerze in v Mariboru, da je komaj 10% takih, katerih starši so zaposleni kot polkvalificirani in nekvalificirani delavci. Med zaposlenimi v Sloveniji je namreč skoro 40% polkvalificiranih in nekvalificiranih delavcev. "Z drugimi besedami," se čudijo doma, "visokošolski študentje so večinoma iz krogov staršev s srednjo, višjo in visoko izobrazbo." Zares neverjetno. V svoji nedolžnosti menijo da socializem automatično odpira vrata univerz sinovom in hčeram delavskih družin. Verjetno se je treba tudi učiti - in imeti nekaj pod palcem, a tega si delavski razred v socialistični Jugoslaviji ne more privoščiti. Mogoče na "začasnem" delu v tujini.

"BOLGARISTI" V TUJINI

V Jugoslaviji so spet zelo razburjeni, ker njihovi bolgarski tovariši zanikajo obstoj makedonskega naroda. To so storili ne samo na prejšnjem praškem kongresu, ampak tudi na letošnjem 7. mednarodnem kongresu slavistov v Varšavi. Referatu Blaža Risovskega, direktorja inštituta za makedonsko folkloro v Skoplju, sta se postavila po robu dva bolgarska referenta, ki sta se lotila teme romantizma v makedonski folklori z "velikobolgarskih pozicij." PO besedah TANJUGOVEGA poročevalca sta spremenila znanstveni sestanek v politično manifestacijo. V svojem odgovoru je nato Ristovski dejal, da je bolgarski časopis "BOLGARSKI JEZIK"

označil predsednika Makedonske Akademije znanosti in umetnosti v Skoplju kot "Bolgarista v tujini", a skopski časopis "MAKEDONSKI JEZIK" kot "časopis za bolgarsko jezikoslovje."

Na kongresu so sklenili, da bo naslednji kongres v Zagrebu in Ljubljani. Za novega predsednika mednarodnega slavističnega odbora je bil izvoljen naslednjih pet let dr. Bratko Kreft, za njegovega namestnika pa prof. dr. Ivo Frangeš iz Zagreba.

Medtem so prispale tudi vesti iz Sofije, kjer so Bolgari zaplenili vse jugoslovanske revije in knjige na mednarodnem sejmu, kadar so omenjale makedonski narod ali jezik.

NAGRADA UNICEF

Na tečaju UNICEF za izbor najlepših in najustrežnejših motivov za božične in novoletne voščilnice je Marjanca Jemec-Božič dobila prvo mesto. Izbrana so bila tudi dela Marlenke Stupice.

PLETERŠNIKOV SLOVAR

Kot sem že poročal, namerava Cankarjeva založba ob priliki 50-letnice smrti Maksa Pleteršnika izdati v reproduciranem ponatisu njegov znameniti Slovensko-nemški slovar. K temu je sedaj treba dodati še to, da bo šele januarja 1974, toda le, če se bo prijavilo zadostno število prednaročnikov, in še to v razmeroma nizki nakladi.

RIMSKO GROBIŠČE

Na vrtu privatne hiše v Novem mestu izkopavajo obsežno rimsko grobišče iz 1. in 2. stoletja. Doslej so odkrili že 75 grobov z žganim pokopom. Raziskovanje financira podjetje Dominvest.

PARTIZANSKI USPEH

Stipe Delić, režiser partizanskega filma "Sutjeska" je na tiskovni konferenci v Nišu izjavil, da je film stal 55 milijonov, da so vsi stroški že poravnani.

"OHRIDSKA LEGENDA"

Mešani mladinski pevski zbor ohridske gimnazije si ni priboril prvega mesta na nedavnem evropskem festivalu mladinskih zborov v Celju. Vsaj tako bi lahko razumeli poročilo, ki pravi: "Gimnazija iz Ohrida in njen mladinski pevski zbor, imenovana po makedonskem velikanu Klimentu Ohridskem, zaslužita za početje mladih pevcev v domu Dušana Finžgarja v Celju javno grajo. Ogorčeni nad odločitvijo festivalske žirije, so onesnažili prostore, razbili mizo, popisali vrata in stene z neprimernimi parolami ter pravzaprav dokazali, da so s svojo lepo pevsko garderobo pospravili v kovčke tudi svojo kulturo. ... Noben zbor, niti ohridski, ni mogel priti na mladinski pevski festival s prepričanjem, da bo najboljši. Če pa je v resnici pokazal več, kot mu je priznala žirija jugoslovanskih strokovnjakov, bi njeno zmoto oz. svojo prizadetost lahko tudi kulturno prenesli." Prvo nagrado je dobil češki mladinski zbor iz Liberca, izven konkurence pa je nastopil tudi Kraški slavček iz Devina-Nabrežine, kar pomeni, da so početje članov ohridskega zbora videli tudi pevci in gostje iz drugih dežel.

Od meseca do meseca

POČITNICE

Avgust je bil lep, desetisoči so šli na morje in v hribe, počitniško razpoloženje je prevzelo tudi politiko, čeprav so po vseh republikah zvesto nadaljevali z razpravami o novih ustavah, zvezni in republiški. Toda vročina je prizadela tudi te razprave. V tekmovanju, kdo bo kaj bolj bistrega rekel, so v Banjaluki predlagali, naj se država preimenuje v Socialistično samoupravno zvezno federativno republiko Jugoslavijo, češ da to ime "ustrezneje izraža bistvo nove ustave." Nihče jim ni še razložil, da "zvezen" in "federativen" pomenita eno in isto.

Uradno so naznanili, da je Tito s 1. avgustom na počitnicah. Za dva tedna, od 12. do 26. avgusta, je z Brionov prišel na Brdo, kjer je 23. avgusta sprejel delegacijo delavske partije Severne Koreje, ki je zašla v Evropo. Potem se je pripravljala na veliko konferenco v Alžiru, kamor je odletel 2. septembra iz Pule.

Mitja Ribičič je bil na počitnicah ob morju v Strunjanu.

TURIZEM

Turizem je letos posekal vse rekorde. Postojnsko jamo je 15. avgusta obiskalo kar 11.000 ljudi, junija, julija in avgusta pa skupaj 560.000, od katerih 75% tujcev. V celi državi je bilo julija 18 milijonov nočitev (13% več kot lanskega julija), od katerih je bila polovica, 9 milijonov, tujcev (25% več). Največ jih je bilo na morju: 80% od celotnega števila nočitev (16% več) in 90% vseh nočitev tujcev. Razmeroma največji prirastek so zabeležili v Bosni in Hercegovini (33%), ki se z zamudo vključujejo v turistično veletrgovino. Črna gora je povečala turistične nočitve za 17%, a Hrvaška za 16%, tako da je obdržala ogromno večino, 13.5 milijona nočitev. Slovenija jih je zabeležila 1.6 milijona, Črna gora 1.2 milijona, Srbija pa 682.000.

V sedmih mesecih tega leta so zabeležili že 35 milijonov nočitev (18% več kot v prvih sedmih mesecih lani), od katerih so tujci prispevali 17 milijonov (35% več). Kljub polnim hotelom, taboriščem (reče se jim camping) in zasebnim sobam, so gostinci tožili, da finančni uspehi ne bodo najboljši. Nekaj so tožili iz navade, nekaj pa zaradi hudega naraščanja cen živil in sprememb na valutnem tržišču. Pogodbe s potovalnimi agencijami sklenejo gostinci že pozimi, ko določijo cene in se dogovore, v kateri valuti bodo plačljive. Kdor se je dogovoril v dolarjih ali v funtih, se je grdo urezal, ker so stroški do poletja narasli, vrednost dolarja in funta je pa padla.

DEVIZNI PRITOK

Neblagovni devizni dotok Jugoslavije je v prvem polletju letos dosegel \$919,3 milijone ali 35% več kot v enakem obdobju lani. Najbolj so se povečala nakazila zdomskih delavcev, ki so poslali v Jugoslavijo \$608,8 milijonov (36% več). Turizem je prinesel

\$196,8 milijonov (32% več), Najbolj so pritekale marke. Delavci iz ZRNemčije so poslali za \$418,1 milijonov (\$100 milijonov več kot lani), delavci iz Avstrije so nakazali šilingov v vrednosti \$76,7 milijonov, iz Švice \$26 milijonov in iz Francije \$23 milijonov. Turisti iz Zahodne Nemčije so prinesli in zapravili mark v vrednosti \$82,5 milijonov, Italijani \$34 milijonov, Američani pa \$31,4 milijonov.

NESREČA PRI SPLITU

Nekateri se niso srečno vrnili s počitnic. Na cestah, po katerih se valje turistične množice, je precej nesreč, ko kdo polevi pridrvi okrog ovinka, prehitava kolono ali pa "iz neznanega vzroka" krene v levo. Alkohol tudi pomaga. Železniške nesreče so redkejšje. Na postaji Perković blizu Šibenika se je 28. avgusta popoldne zaletel Marjan ekspres iz Splita v dizelsko manevrsko lokomotivo. Bilo je 18 ranjenih. V zmedu je vlakovski odpravnik spustil na progo proti Splitu tovorni vlak, ki se je 6 minut pozneje zaletel na odprti enotirni progji v ekspres, ki je vozil iz Splita v Novi Sad. Bilo je 5 mrtvih in 13 ranjenih. Proga je bila dolge ure zaprta. V Splitu se je na postaji trlo ljudi, ki niso mogli domov s počitnic. Odpravnik in še dva železničarja so zaprli.

EKSPLOZIJA NA POSTAJI

V prostorih skladišča garderobe na beograjski železniški postaji je ob 1.20 uri ponoči 8. avgusta prišlo do eksplozije. Skladišče se je vžgalo in pogorelo. Dežurni garderober je umrl, sedem ljudi, med njimi trije železničarji, pa je bilo lažje ranjenih. Preiskovalni sodnik je izjavil, da "utemeljeno sklepa, da je bila eksplozija izzvana v teroristične namene." Preiskava se je nadaljevala v tajnosti, kot je v Jugoslaviji običajno.

Beograjski KOMUNIST je 13. avgusta eksplozijo pripisal "mračnim silam," sovražno razpoloženim proti Jugoslaviji," ki jih je opisal kot "sovražnike socializma in samoupravljanja, neodvisne in neuvrščene politike socialistične Jugoslavije, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, miru v svetu in sodelovanja med državami", Ni se mu zdelo važno, "kdo so direktni organizatorji in izvršilci zadnjega terorističnega akta, niti kakšne barve so ali se imenujejo ustaši, četniki, balisti, belogardisti... Gre se za mračnjake, ki so že zdavnaj izgubili človeško podobo. Vse jih povezuje sovraštvo proti socializmu in bivši domovini." Taka teroristična dejanja ne morejo prizadeti mirno ustvarjalno delo državljanov ali škoditi mednarodnemu ugledu Jugoslavije. Zato se KOMUNISTU zdi čudno, da "taki posamezniki in njihove teroristične organizacije dobijajo odkrito ali tiho podporo določenih krogov v nekaterih državah, ki sicer same obsojajo terorizem in aktivnost organizacij, ki so Jugoslaviji sovražne." KOMUNIST ponavlja, da dejanje ni sejalo nemira, ampak jih je le še enkrat prepričalo, "da je treba še bolj pojačati budnost in previdnost proti razrednemu sovražniku."

OBLAST SEJE NEMIR

Jugoslovanski večerniki so o beograjski eksploziji poročali obširno, jutranjiki pa so 9. avgusta objavili le

skromne vesti brez fotografij. Janez Stanič je 14. avgusta v DELU pripomnil da se je nepoučenem bralcu to moralo zdeti nenavadno saj "ni niti en jugoslovanski jutranjik našel besedice obrožujočega komentarja, še poročila je skril." V pojasnilo je navedel sporočilo, ki ga je posredovala agencija Tanjug 9. avgusta popoldne in v katerem sekretariat za informacije Srbije prosi vse redakcije, naj poročajo o eksploziji "izključno na osnovi sporočila preko Tanjuga" in naj ne objavljajo fotografij.

Stanič pravi, da so se vsa uredništva ravnala po tem sporočilu, "ker so pač menila, da obstoje zanj tehtni razlogi" in da bodo pozneje dobili pojasnilo. Pojasnila ni bilo in ker je sporočilo prišlo šele pozno popoldne, ko so večerniki že po svoje reagirali, je bila javnost obveščena na dva načina. "Ta dvojnost je tako očitna, da nikogar ne čudi, če se nepoučeni ljudje sprašujejo, kaj je zdaj in menijo, da tu pač nekaj 'ni čisto' in podobno." Uredništva rada sodelujejo z ustreznimi uradnimi organi, "toda menda upravičeno zahtevamo, da so sugestije, ki jih tisku dajejo uradni organi, dobro preiščene, pametne in da koristijo našemu skupnemu cilju - objektivnemu obveščanju javnosti. Sugestije, katerih posledica so dvomi in sumničenja v tisk, pač ne prispevajo k temu skupnemu cilju. . . . Odgovorni so preprečili tisku, da bi normalno poročal o eksploziji v Beogradu, to je povzročilo dosti sumničenj, zdaj pa ni nobenega pojasnila, zakaj je bilo to dobro in koristno. Bržda sploh ni bilo," sklepa Stanič in vprašuje: "Ali ni prav prikrivanje in zavestno skrivanje takih tragičnih dogodkov tisto, ki vnaša v javnost več nemira kot normalno poročanje?"

Stanič piše, da to "ni samo kratkovidnost, ampak tudi globoko podcenjevanje naše javnosti, ki prvič nikakor ni obveščena samo preko naših sredstev za obveščanje, drugič pa ni tako infatilna in neogljenjena, da bi ji morali na tak način rezati in dozirati informacije." Ker so se organi "zbudili" šele popoldne, "je zadeva še bolj nesmiselna in navaja na misel, da intervencije niso bile preiščene, ampak so bile posledice zmede, negotovosti in nesposobnosti ustreznih organov." Če bodo organi reagirali "kot so tokrat in že nekajkrat preje," bodo morala sredstva obveščanja "začeti preiščevati, ali naj upoštevajo njihova mnenja ali ne. . . . Vsi se moramo začeti zavedati, da naša javnost ni nezrel mladoletnik in zato ne smemo z njo tako ravnati, če nočemo povzročiti tistega, čemur bi morda lahko rekli - kriza zaupanja," zaključuje Stanič.

KOMUNIST SITNARI

Ob Staniča se je obregnil 20. avgusta beograjski KOMUNIST, ki se mu je zdelo objavljanje Tanjugovega sporočila "nekorektno". Jezil se je, da ni treba bití posebno bister, da bi dojel, da so bili za publiceto in sliko zainteresirani tisti, ki so poslali zločinca z bombo, ker jim je všeč, če se o njih govori in ker bi radi sledili preiskavi, da bi se izogibali zankam. "Nam se zdi, da je bila podana informacija popolnoma zadostna za našega čitatelja in da je izražala polno resnico trenutka, obenem pa ni preprečevala

preiskavi, da nadaljuje svoje odgovorno delo," izjavlja KOMUNIST. Po njegovem sta se samo oba beograjska večernika obnašala neodgovorno in sta domneve objavila kot dejstva. "Ni potrebno naglašati, da to ni pripomoglo k boljšemu informiranju naše javnosti. Nasprotno, v Staničevem tekstu pa se neodgovornost hvali kot krepost in v imenu zrelosti naše javnosti - katere samozvani advokati - se takorekoč osporava potreba sodelovanja s 'službenimi organi', ki da v tem primeru izzivajo 'krizo zaupanja', Z logiko 'krize zaupanja' bi mogli o omenjenem komentarju doseči najrazličnejše zaključke. Toda v takem pisanju je največ liberalističnega sitnarjenja, ki izvira iz svojevrstnega dojemanja svobode informiranja iz zanemarjanja elementarne norme novinarskega obnašanja," pravi KOMUNIST.

RAZBOJNIKI NA BRNIKU

Na ljubljanskem letališču Brnik je 21. avgusta pristalo letalo DC-10 z okrog 300 Američani, ki so prišli v staro domovino na obisk. Radovednežev je ob takih prilikah veliko na letališču, a tega dne so se nameravali pomešati mednje trije mladi Ljubljančani z razbojniškimi nameni. Hoteli so ugrabiti letalo, zahtevati en milijon dolarjev odkupnine in se odpeljati v Južno Afriko ali Rodezijo.

Duša načrta je bil Dušan Čirin (24), gojenec srednje strokovne šole milice, pomagača pa Milan Gasparini (19) in Goran Mišej (21), delavec brez zaposlitve. Čirinu je prišla ugrabitev na misel en dan prej, v nedeljo dopoldne, ko se je kopal na kopališču v Kodeljevem, se seznanil z Gasparinijem in se z njim pomenkoval o ugrabitvi libanonskega letala. Gasparini naj bi pridobil še dva pajdaša, a ker se je mudilo, je pritegnil le Mišaja. Čirin, ki se je kot miličniški pripravnik spoznal na take reči, je z Gasparinijem ponoči vlomil v orožarno milice in ukradel štiri brzostrelke, več kot 600 nabojev, plinske maske in pištolo brez nabojev. Ostala dva je naučil rokovati z orožjem v kleti hiše na Kodeljevem, kje stanuje Gasparini. Potem so se zjutraj odpravili na Brnik. Najeli, so taksi, voznika pa so med vožnjo nameravali vreči iz avta. Rešilo ga je, da ima njegov mercedes prestavno ročico pri krmilu, Gasparini pa bi znal voziti le avto s prestavo ročice na tleh. Ker denarja niso imeli, je Čirin na Brniku brž prodal svojo uro in plačal vožnjo. Potem so s potovalkami, v katerih je bilo orožje, sedli v restavracijo in popili vsak svoj "Oro" ter čakali na letalo. Čez nekaj časa se jim je zazdelo prenevarno, da bi imeli prtljago z orožjem ves čas pri sebi. Ko so jo prenašali v grmovje, so se nekomu zazdeli sumljivi. Kako se je potem razvijala zadeva, ni povsem jasno, ker zadeva javno varnost in je torej zaupna zadeva. Potrjeno je, da so Mišaja aretirali takoj, okrog 9h. Čirin je pri begu streljal in se tako otrešel zasledovalcev. Z brzostrelkami in plinskimi maskami (če bi zasledovalci uporabljali solzivec) sta Čirin in Gasparini bežala peš, lovili so ju pa s psi in helikopterjem. Kmetom sta dejala, da je to vaja teritorialne obrambe in naj ju torej ne izdajo. Okrog poldne so ju ujeli in sta se vdala brez odpora.

"Pri vseh zadevi se nam zdi zlasti pomembno to, da je vodil vse tri nesojene ugrabitelje goli avanturizem

in da lahko z gotovostjo izključimo vsakršen političen moment," sta 25. avgusta izjavila Alojz Marolt, ki vodi preiskavo, in Marjan Markovič, okrožni javni tožilec v Kranju. Oblasti so se oddahnile. "Po drugi strani pa bi lahko načrt za ugrabitev, čeprav je bil izdelan na hitro in diletantsko, ob drugačnem razpletu dogodkov rodil tragične posledice," je dejal Marolt.

MILOST ZA MATIČARJA

Vrhovno sodišče Hrvatske je 29. avgusta zmanjšalo dveletno zaporno kazen za dr. Franja Tujmána na eno leto, z dveletno prepovedjo pisanja in javnega nastopanja. Tujmán je bil kot eden od vodilnih v Matiči hrvatski obsojen za kontrarevolucionarni napad na jugoslovansko državno in družbeno ureditev, česar ga je vrhovno sodišče oprostilo. Obsodilo ga je le za sovražno propagando. Sodišče je obenem potrdilo dveletno zaporno kazen za Bruna Busića in zavrnilo priziv.

GOSPODARSTVENIK GOVORI

Ivan Atešček, generalni direktor Gorenja, je v intervjuju v DELU 11. avgusta povedal nekaj krepkih na račun jugoslovanskega gospodarstva in upravljanja. Gorenje je med najuspešnejšimi podjetji v Jugoslaviji, ki se je v 20 letih razvilo iz nič v četrtega ali petega največjega izdelovalca gospodinjstev v Evropi. Atešček je dejal, da so vse dosegli z lastnim delom in če prednjačijo pred drugimi, je zato, ker "drugi ne delajo, kot bi bilo treba... Toda pri tem ne mislim, da bi več fizično delali, marveč da bi pametno delali." Medtem ko si je Gorenje moralo samo preskrbeti denar za naložbe in so ga zato preudarno nalagali, so drugim tovarne zgradili z državno intervencijo in posojili, pa denarja ne znajo ceniti. Inflacijska stopnja znaša 25%, za posojila pa plačujejo 11% obresti. "Poglejte samo železarno Skoplje. Stotine starih milijard je vloženi, pa ne dela. Kdo bo odgovarjal za to? Take bi morali preganjati, ki to zagrešijo, ne pa take, ki plačujejo kilometer po 90 ali 100 starih dinarjev." Atešček je pri tem mislil na trgovske potnike, na katere so se spravili v nekaterih občinah v gonji proti bogatenju.

V dolgem intervjuju, iz katerega trgamo le posamezne misli, je Atešček dejal, da bi morali preganjati nedelavnost in neodgovornost. "Tisti, ki ni dosegel zahtevanega rezultata, bi moral iti s svojega položaja, tisti pa, ki ga doseže, bi od tega moral nekaj imeti. Danes pa smo vsi enaki: tisti, ki delajo z izgubo in mi. Še celo tako daleč gre, da tovarna na nekem območju dela z izgubo ter leta in leta dobiva subvencije, da lahko živi in nastopa na jugoslovanskem trgu ter konkurira z denarjem, ki ga prav gotovo v večji meri odvajamo mi kot tisti, ki delajo z izgubo." Pri ekonomski politiki ga moti, da sprejemajo proračune občin, republik in zveze šele marca, aprila ali maja za tekoče leto, srednjeročni plan pa za dve leti nazaj, namesto da bi bila gospodarska politika jasna in poznana takrat, ko je treba odločati o naložbah. "Ne veš kaj bo jutri, pojutrišnjem. Tu je kup administriranja. Naši ljudje se namesto z gospodarstvom ukvarjajo z branjem predpisov in s skakanjem okrog birokracije. Preveč ima situacijo v rokah

birokracija namesto samoupravljalcev." Imeti bi morali več ljudi za stike z zveznimi organi. "Še letalo smo kupili, da se bomo lahko vozili na sestanke. Celo po dva na dan sta. To je danes vse tako centralizirano, da je težko verjeti." Urediti bi bilo treba zakonodajo in sprejeti stabilno ekonomsko politiko, ki bi prinesla dolgoročne rešitve. Nekatera podjetja "malo kupujejo, menjujejo sem in tja in iščejo privilegije." Zahtevajo posebne predpise, da bi imela ugodnejše pogoje. "Dostikrat celo predpise sprejemamo ali prilagajamo za posamezna podjetja," je dejal Atešček.

ALBANEC POLITIK ZA DIREKTORJA

Delavski svet kombinata Trepče je 21. avgusta potrdil novega generalnega direktorja Veli Devo, člana predsedstva SFRJ. Trepča združuje rudnike in topilnice svinca in cinka na Kosovu, ki jih je pred vojno izkoriščal angleški kapital, po vojni pa so v razširitev in obnovitev vtaknili lepe milijarde, a je podjetje lezlo iz izgube v izgubo. Težave imajo z delavci, ki so večinoma Albanci, in z inženirji, med katerimi je veliko Srbov, tako da so se v nevešče vodenem podjetju razpasle tudi narodnostne razprtije. Politično vodstvo Kosova se je na pritisk iz Beograda končno odločilo za odločen poskus. Za generalnega direktorja so postavili starega komunista, političnega voditelja in Albanca Veli Devo.

OB ROBU

Nasilna odstranitev Allendejeve vlade v Čilu je kost, ki so jo agitpropovci pogrešali že odkar je bil ubit Amílcar Cabral, generalni tajnik afriške stranke neodvisnosti Gvineje-Bissau in kapverdskih otokov - PAIGC - ki se bori proti portugalski nadoblasti. Jugoslovanski časopisi, ki so se pred par leti še nekako približevali pojmu vsestranskega obveščanja, so se znova potresli s pepelom in postali enostransko sivi, tako da jih njihovi odjemalci znova kupujejo samo zaradi športa, križank in part. Da je Cabral ubil Inocente Camil, eden od Cabralovih pomočnikov, ker se je bal, da se bo Cabral začel pogajati s Portugalci, jugoslovanski časopisi niso objavili, čeprav je to sporočil njihov prijatelj Sekou Toure, predsednik gvinejske republike. Camil je bil izurjen v Sovjetski zvezi in Sekou Toure je rekel na radiu, da gre za "peto kolono", ki je infiltrirala PAIGC z namenom, da jo zastrupi in paralizira v njenem plemenitem boju proti imperializmu in kolonializmu.

Nekaj podobnega imajo sedaj z Allendejevo smrtjo. Protesti in ogorčene izjave polnijo stolpce komunističnih časopisov, niti sledu pa ni o nekaterih drugih okoliščinah. Agitpropovci govorijo samo o protustavnem puču zakonito izvoljenega predsednika in o zunanjih silah imperializma (ZDA, kajpak), ki da so puč izvedle. Čudno pa je, da Allende - ta popularni tribun - ni imel toliko zaupanja v lastno ljudstvo (in proletariat!), da se je moral obdati z oboroženimi Castrovimi Kubanci, ki so začeli organizirati nelagalno "delavsko milico" in tajno policijo. Izgleda, da bi morala čilska opozicija "ustavno" počakati, da bi jo →

"delavska milica" stisnila, kot se je zgodilo v Češko-slovaški leta 1948.

Vladimir Jagodkin, sekretar moskovskega komiteja KPSZ, je pred kratkim govoril na sovjetski Akademiji znanosti, da nas je že Marx učil, da lahko napravimo zaveznitvo tudi s hudičem, ako smo gotovi, da ga bomo lahko preslepili. Tako je tudi Allende "iskal dialog" z opozicijo, izgleda.

V Jugoslaviji je bila te dni delegacija "provizorične revolucionarne vlade Južnega Vietnama" in zno-va so se slišali dobro poznani klišeji. Tako je voditelj delegacije, Nguyen Huu Tho izjavil: "Mi smo se borili za politiko pomiritve in nacionalne sloge, ker to predstavlja v sedanjem položaju v Južnem Vietnamu edino možno pot, da spet pride do dejanskega miru, do sreče in sporazuma v vsaki družini, v vsaki vietnamski vasi." Skupno titovsko-vietkonško službeno poročilo o obisku te delegacije enako pravi med drugim: "Obe strani zah-tevata, da Saigonska uprava zagotovi osnovne človeške pravice in svoboščine, da se čimpreje formira Nacionalni svet pomirjenja in sloge in organizirajo svobodne demokratične volitve v Južnem Vietnamu." Morda pod mednarodnim nadzorstvom? Na podlagi neke vrste Tito-Šubašičevega sporazuma? Čemu neki, saj je 4. konferenca nevezanih, ki se je pred kratkim vršila v Alžiru, že priznala vietkonško "vlado" za "edinega avtetičnega predstavnika južnovietnamkega prebivalstva".

IVAN STANIČ

Od urednika

V uredništvu je več daljših prispevkov od naših naročnikov, ki čakajo na objavo v KT. To bomo storili, kakor hitro nam bo prostor to dopustil. Ur.

PISMA UREDNIKU

Uredniku Klica Triglava,

K Vašemu častnemu jubileju in še bolj častnemu ne-utrudljivemu delu pri KT izražam Vam in vsem Vašim so-delavcem svoje najiskrenejše čestitke. - Vse, kar izhaja v emigraciji, je v tem ali onem smislu hvale vredno; te iz-daje so kot grmadni ognji, ki pričajo nam in domovini, da Slovenci, ki smo bili leta 1945 obsojeni na pogin, še živi-mo svoji domovini in svojemu narodu. - Običajno na smrt obsojeni izgube čut za stvarnost; in je prav največja značil-nost in odlika KTja, da ni izgubil tega čuta. Vodi ga pri de-lu zdrava pamet, ki je slovenskemu in univerzalnemu člo-velu jamstvo za edino mogočo objektivnost. - Žal je KT premalo poznan v naši argentinski slovenski skupnosti. Od-ločilni ga vsekakor poznajo, vendar je ta naša skupnost že tako okostenela, (da se že kosti ločujejo med seboj), da je le nespametnost kriva, da ni Vaš list bolj razširjen tukaj. V resnici pa bi moral biti KT vzor emigrantski časnikarski v-nemi, če ne že osrčju, okoli katerega bi se moral orga-nizirati osrednji in zares reprezentativni list naše emigra-cije. Na mnoga leta!

B.R.

Uredniku Klica Triglava,

Iz avgustove številke vidim, da praznujete 25-letni-co Klica Triglava. Tudi jaz čestitam z željo, da bi KT vedno bolj izražal resno-kritična spoznanja glede razvoja v Sloveniji in Jugoslaviji tako, da ga bodo doma in zunaj upoštevali kot najbolj zanesljiv vir svobodnih in premišlje-nih zunanjih pogledov na probleme slovenske bodočnosti. V tem smislu naj KT postane vodilni glas svobodnih Slo-vencev.

C.Z.

Uredniku Klica Triglava,

Prijetna je zavest, da bo vsaj Klic Triglava objavil moje stališče, kadar in če bom prišel v spor s sloven-sko javnostjo ali kako ustanovo in tega ne bi mogel pove-dati nikjer drugje.

B.P.

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Anglija:	1.80	Francija:	20.-	Nemčija:	16.-
Avstralija:	4.00 (7.00)	Italija:	2500.-	Švedska:	20.-
Avstrija:	70.-	Kanada:	5.00 (8.50)	U.S.A.:	5.00 (8.50)

Ostale evropske dežele: 1.5 funt sterlinga v odgovarjajoči valuti.

Južna Amerika: 1.5 funt sterlinga (3 funti) odn. odgovarjajoča valuta.

Poverjeniki:

Južna Amerika: Simon Rajer, 'Emona', Tucuman 1561 7.p. Dto.49, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada

Evropa: Naročnina plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave.

V Trstu je KT na prodaj v Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan